

Ministerstvo školstva SR, Ministerstvo financií SR

**Národný štandard
finančnej gramotnosti
verzia 1.0**

V Bratislave dňa 30.10.2008

OBSAH

Úvod	1
I. Spôsob implementácie	2
II. Organizácia kompetencií	4
III. Témy	4
1. Človek vo sfére peňazí	7
2. Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí	9
3. Zabezpečenie peňazí pre uspokojovanie životných potrieb príjem a práca	11
4. Plánovanie a hospodárenie s peniazmi	14
5. Úver a dlh	17
6. Sporenie a investovanie	19
7. Riadenie rizika a poistenie	21
IV. Harmonizácia s ISCED	25
V. Medzinárodná štandardná klasifikácia vzdelávania	26
Príloha – Slovník základných pojmov	

Úvod

Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 447 z 2. júla 2008 schválila materiál Návrh stratégie vzdelávania vo finančnej oblasti a manažmentu osobných financií, ktorý predložil podpredseda vlády SR a minister školstva. Materiál je spracovaný v súlade s čl. 5 Programového vyhlásenia vlády SR. V časti 5.1 Výchova a vzdelávanie sa uvádza, že vláda považuje výchovu a vzdelávanie slovenskej spoločnosti za základný prostriedok jej ďalšieho rozvoja a rozhodujúcu podmienku jej úspešného adaptovania sa v integrovanom európskom priestore. Výchova a vzdelávanie sa bude rozvíjať v duchu moderných a svetových trendov, kde dominantnú úlohu zohráva štát, pričom postupuje v koordinácii so samosprávnymi krajinami, obcami a občanmi.

Súčasne uložila podpredsedovi vlády a ministrovi školstva ďalšie nadväzujúce úlohy v spolupráci s ministrom financií :

1. vypracovať v súlade s cieľmi stratégie vzdelávania vo finančnej oblasti a manažmentu osobných financií štandard finančnej gramotnosti pre jednotlivé stupne dosiahnutého vzdelania,
2. implementovať stratégiu vzdelávania vo finančnej oblasti a manažmentu osobných financií do všetkých štátnych vzdelávacích programov zapracovaním štandardu finančnej gramotnosti prostredníctvom vecne príslušných priamo riadených organizácií Ministerstva školstva SR,
3. vypracovať model ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov v oblasti rozvoja finančnej gramotnosti,
4. implementovať stratégiu vzdelávania vo finančnej oblasti a manažmentu osobných financií do vzdelávacích aktivít ďalšieho vzdelávania a informačného systému pre celoživotné poradenstvo a zaradiť štandard vzdelávania vo finančnej oblasti a manažmentu osobných financií do národnej sústavy kvalifikácií v zmysle návrhu zákona o celoživotnom vzdelávaní.

Na zabezpečenie plnenia týchto úloh minister školstva SR schválil Štatút Medzirezortnej expertnej skupiny implementácie stratégie finančného vzdelávania a manažmentu osobných financií (ďalej len Medzirezortná expertná skupina) – poradného orgánu ministra školstva SR, ktorý upravuje pôsobnosť, postavenie a zásady činnosti Medzirezortnej expertnej skupiny, zriadenej ministrom pre implementáciu finančnej gramotnosti a manažmentu osobných financií.

Medzirezortná expertná skupina je osobitným poradným orgánom ministra pri plnení úloh Ministerstva školstva Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“), vyplývajúcich z Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky na roky 2006 až 2010, úloh vyplývajúcich z uznesenia vlády č. 447 z 2. júla 2008, ktoré majú medzirezortný charakter. Na 18. gremiálnej porade ministra dňa 23.10.2008 schválil minister školstva SR menovanie rezortného koordinátora implementácie Návrhu stratégie finančného vzdelávania a manažmentu osobných financií a členov medzirezortnej expertnej skupiny. Medzirezortná expertná skupina v termíne do 30.10.2008 vypracovala návrh materiálu „Národný štandard finančnej gramotnosti“ verzia 1.0 (ďalej len Národný štandard finančnej gramotnosti).

Národný štandard finančnej gramotnosti je vytvorený a bude udržiavaný Medzirezortnou expertnou skupinou, menovanou ministrom školstva SR v súlade so Štatútom. Národný štandard finančnej gramotnosti vymedzuje šírku poznatkov, zručností a skúseností v oblasti finančného vzdelávania a manažmentu osobných financií.

Absolvent strednej školy by mal byť schopný:

- nájsť, vyhodnotiť a použiť finančné informácie,
- poznať základné pravidlá riadenia vlastných financií,
- naučiť sa rozoznávať riziká v riadení vlastných financií,
- stanoviť si finančné ciele a napláňovať si ich dosiahnutie,
- rozvinúť potenciál získania vlastného príjmu a schopnosť sporiť,
- efektívne používať finančné služby,
- plniť svoje finančné záväzky,
- zveľaďovať a chrániť svoj majetok,
- porozumieť a orientovať sa v zabezpečovaní základných ľudských a ekonomických potrieb jednotlivca a rodiny,
- vedieť a byť schopný hodnotiť úspešnosť vlastnej sebarealizácie,
- inšpirovať sa príkladmi úspešných osobností,
- poznať príklady úspešných jednotlivcov v svojej plánovanej profesijnej ceste,
- poznať podmienky, vylučujúce neúspešnosť jednotlivca a rodiny,
- porozumieť základným pojmom v oblasti finančníctva a sveta peňazí,
- orientovať sa v oblasti finančných inštitúcií (NBS, komerčné banky, poisťovne a ostatné finančné inštitúcie),
- orientovať sa v problematike ochrany práv spotrebiteľa a byť schopný tieto práva uplatňovať.

Finančná gramotnosť je schopnosť využívať poznatky, zručnosti a skúsenosti na efektívne riadenie vlastných finančných zdrojov s cieľom zaistiť celoživotné finančné zabezpečenie seba a svojej domácnosti.

Finančná gramotnosť nie je absolútnym stavom, je to kontinuum schopností, ktoré sú podmienené premennými ako vek, rodina, kultúra či miesto bydliska. Finančná gramotnosť je označením pre stav neustáleho vývoja, ktorý umožňuje každému jednotlivcovi efektívne reagovať na nové osobné udalosti a neustále meniace sa ekonomické prostredie.

Vzhľadom na nedostatočné skúsenosti a ešte neosvojený požadovaný stupeň zodpovednosti, súčasný absolvent strednej školy nebude vykazovať rovnaký stupeň znalostí v oblasti osobných financií ako starší, finančne gramotný dospelý. Finančne gramotní absolventi stredných škôl by však mali aspoň vo všeobecnosti chápať všetky kľúčové aspekty osobných financií. Títo absolventi budú mať istotu, že budú samostatne schopní nájsť si a použiť informácie potrebné pri špecifických finančných výzvach, zoči-voči ktorým sa môžu čas od času ocitnúť. Práve v súvislosti s týmto Národný štandard finančnej gramotnosti naznačuje, akými poznatkami, zručnosťami a skúsenosťami musia pedagogickí zamestnanci a žiaci disponovať, aby mohli nepretržite rozširovať svoje vedomosti o osobných financiách podľa toho, ako sa budú meniť ich zodpovednosti a príležitosti.

I. Spôsob implementácie

Metodika implementácie kmeňového obsahu Národného štandardu finančnej gramotnosti musí obsahovať prvky výchovy a vzdelávania podľa moderných európskych trendov. Pri sprostredkovaní informácií k vyššie uvedeným témam, ktoré sú rozpracované do celkových a čiastkových kompetencií je potrebné zachovať vzťah k základnému rámcu finančnej

gramotnosti ako celospoločenskej osvety a tieto riešiť vo vzťahu:

- k fungovaniu jednotlivca a rodín v ekonomickej oblasti,
- k pochopeniu otázky bohatstva a chudoby,
- k hodnotovej orientácii k peniazom,
- k modelom zabezpečenia jednotlivca a rodín peniazmi s uvedením príkladov extrémov,
- k osobným a rodinným modelom zabezpečenia životných potrieb.

Učebné materiály a pomôcky budú obsahovať analýzu ekonomického fungovania rodín, modely fungovania ekonomicke úspešných jedincov a kopírovanie ich životnej cesty. Budú zdôrazňovať potrebu nárastu počtu ekonomicke úspešných jednotlivcov ako dôležitého prvku hospodárskeho rastu krajiny a napomáhať prepojeniu vzdelávania talentov s víziou ekonomickej úspešnosti jednotlivcov. Zabezpečia aktualizáciu orientácie v oblasti produktov na finančnom trhu a umožnia poznať základné pravidlá riadenia vlastných financií.

Predložená a každá ďalšia revidovaná a aktualizovaná verzia Národného štandardu finančnej gramotnosti poskytuje návrh programu a hodnotiaci rámec určený zriaďovateľom škôl, učiteľom, tvorcom školských vzdelávacích programov, autorom metodických materiálov. Pri každej z referenčných úrovní tohto štandardu – 1,2,3 – sú v očakávaniach opísané poznatky, zručnosti a skúsenosti, ktoré by mali byť absolventi schopní preukázať.

Medzi praktické spôsoby použitia tém a očakávaní tohto štandardu patria:

- rozsah poznatkov, aký by študenti mali zvládnuť a byť schopní prakticky využívať,
- usmernenia pre hodnotenie publikačných vzdelávacích materiálov,
- rámec pri tvorbe školských vzdelávacích programov a programov celoživotného vzdelávania,
- pomôcka pri tvorbe učebníc a metodických materiálov (pri tvorbe týchto materiálov je dôležité dodržiavať zásadu veku primeranosti žiakov).

Po zhodnotení tém tohto štandardu zaradia pedagogickí zamestnanci témy vyhovujúce potrebám žiakov v rôznych vzdelávacích podmienkach. Pedagogickí zamestnanci môžu využívať Národný štandard finančnej gramotnosti na vytvorenie nových tém v rámci učebných osnov všeobecno-vzdelávacích a odborných predmetov základných a stredných škôl alebo kurzov finančnej gramotnosti v rámci finančného vzdelávania. Na pomoc v tomto úsilí Medzirezortná expertná skupina vytvorí ďalšie nasledujúce zdroje prostredníctvom Banky finančnej gramotnosti.

Banka finančnej gramotnosti

Dostupný on-line portál pomôže pedagógom, žiakom aj absolventom pri identifikácii príslušných vzdelávacích materiálov.

Banka finančnej gramotnosti tiež poskytne vzorové on-line testy s možnosťou certifikácie aktuálne prijatých foriem vyhodnocovania.

Vytvorí otvorený priestor pre diskusné fóra na aktuálne celospoločenské témy v oblasti finančnej gramotnosti a zároveň tak zabezpečí najvyšší stupeň celospoločenskej osvety v oblasti finančnej gramotnosti.

Umožní publikovanie *Otvorenej knihy finančnej gramotnosti*, ktorá bude priebežne aktualizovaná a dopĺňaná vzhľadom na vyžiadané zmeny v tomto štandarde a podľa potrieb cieľových skupín.

II. Organizácia kompetencií

Národný štandard finančnej gramotnosti popisuje minimálne požiadavky na funkčnú finančnú gramotnosť absolventov prostredníctvom osvojených kompetencií. Tieto sú usporiadané nasledovne:

Témy, Kompetencie a čiastkové kompetencie

Kompetencie sa postupne zameriavajú na minimálnu úroveň, až do momentu absolvovania strednej školy. Témy, celkové a čiastkové kompetencie opisujú vybrané poznatky, zručnosti a skúsenosti z oblastí finančnej gramotnosti. Celkovo sú Témy zoradené do siedmych vybraných kategórií finančnej gramotnosti – Človek vo sfére peňazí; Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí; Zabezpečenie peňazí pre uspokojovanie životných potrieb – príjem a práca; Plánovanie a hospodárenie s peniazmi; Úver a dlh; Sporenie a investovanie; Riadenie rizika a poistenie.

Očakávania

Očakávania opisujú, akým spôsobom by mali žiaci byť schopní aplikovať vedomosti a zručnosti pri každodenných finančných rozhodnutiach a činnostiach. Očakávania odrážajú napredovanie v získavaní poznatkov, zručností a skúseností.

Slovník základných pojmov

Zoznam definícií je koncipovaný ako pomôcka pre pochopenie Štandardu finančnej gramotnosti. Obsahuje iba výber kľúčovej terminológie. Vzhľadom na potrebu častej aktualizácie a dopĺňania základných pojmov je Slovník základných pojmov uvedený v prílohe Národného štandardu finančnej gramotnosti. Nové podnety na jeho aktualizáciu sa budú evidovať u koordinátora medzirezortnej expertnej skupiny na Ministerstve školstva SR a priebežne schvaľovať.

III. Témy

1. Človek vo sfére peňazí

Celková kompetencia

Posúdenie významu trvalých životných hodnôt, zváženie vplyvu peňazí na ich zachovávanie a na základe toho vybrať a stanoviť životných priorít a východísk zabezpečenia životných potrieb.

Čiastková kompetencia 1: Zachovať trvalé životné hodnoty a osvojiť si vzťah medzi životnými potrebami a financiami ako prostriedku ich zabezpečenia.

Čiastková kompetencia 2: Pochopiť a vážiť si hodnotu ľudskej práce a peňazí ako jedného z prostriedkov jej vyjadrenia.

Čiastková kompetencia 3: Osvojiť si základné etické súvislosti problematiky bohatstva, chudoby a dedenia chudoby.

Čiastková kompetencia 4: Popísať fungovanie problematiky jednotlivca a rodiny v ekonomickej oblasti.

Čiastková kompetencia 5: Osvojiť si, čo znamená žiť hospodárne.

2. Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí

Celková kompetencia

Používanie spoľahlivých informácií a rozhodovacích procesov osobných financiách.

- Čiastková kompetencia 1: Prevziať zodpovednosť za osobné finančné rozhodnutia.
- Čiastková kompetencia 2: Nájsť a vyhodnotiť informácie z rozmanitých zdrojov.
- Čiastková kompetencia 3: Kontrolovať osobné informácie.
- Čiastková kompetencia 4: Prijímať finančné rozhodnutia zvažovaním alternatív a dôsledkov.
- Čiastková kompetencia 5: Vypracovať komunikačné stratégie na diskusiu o finančných záležitostiach.
- Čiastková kompetencia 6: Vedieť stručne zhrnúť hlavné nástroje na ochranu spotrebiteľov.

3. Zabezpečenie peňazí pre uspokojovanie životných potrieb - príjem a práca

Celková kompetencia

Porozumenie a orientovanie sa v zabezpečovaní životných potrieb jednotlivca a rodiny. Vyhodnotenie vzťahu práce a osobného príjmu.

- Čiastková kompetencia 1: Poznať a harmonizovať osobné, rodinné a spoločenské potreby.
- Čiastková kompetencia 2: Porozumieť a orientovať sa v problematike zabezpečovania životných (ekonomických potrieb) jednotlivca a rodiny.
- Čiastková kompetencia 3: Zhodnotiť vzdelanostné a pracovné predpoklady z hľadiska uspokojovania životných potrieb.
- Čiastková kompetencia 4: Identifikovať zdroje osobných príjmov.
- Čiastková kompetencia 5: Orientovať sa v modeloch zabezpečenia jednotlivca a rodiny peniazmi.
- Čiastková kompetencia 6: Opísať faktory ovplyvňujúce výšku čistej mzdy.
- Čiastková kompetencia 7: Poznať základné otázky úspešnosti vo finančnej oblasti a inšpirovanie sa úspešnými osobnosťami a uplatňovanie ich postupov.

4. Plánovanie a hospodárenie s peniazmi

Celková kompetencia

Organizovanie osobných financií a používanie rozpočtu na riadenie hotovosti.

- Čiastková kompetencia 1: Vypracovať osobný finančný plán.
- Čiastková kompetencia 2: Vypracovať systém na udržiavanie a používanie finančných záznamov.
- Čiastková kompetencia 3: Popísať spôsob používania rôznych metód platenia.
- Čiastková kompetencia 4: Uplatniť spotrebiteľské zručnosti pri rozhodovaní o nákupe.
- Čiastková kompetencia 5: Zvážiť príspevky na darcovstvo a filantropiu.
- Čiastková kompetencia 6: Uvedomiť si účel a dôležitosť poslednej vôle.

5. Úver a dlh

Celková kompetencia

Udržanie výhodnosti, požičiavanie za priaznivých podmienok a zvládanie dlhu.

- Čiastková kompetencia 1: Identifikovať náklady a prínosy jednotlivých typov úverov.
Čiastková kompetencia 2: Vysvetliť účel informácií o úverovej schopnosti a poznať oprávnenia žiadateľa o úver v súvislosti s informáciami o úverovej schopnosti.
Čiastková kompetencia 3: Opísať spôsoby, ako sa vyhnúť problémom so zadĺžením alebo ako ich zvládnuť.
Čiastková kompetencia 4: Mať základné informácie o jednotlivých druhoch spotrebných úverov.

6. Sporenie a investovanie

Celková kompetencia

Aplikácia rôznych investičných stratégií, ktoré sú v súlade s osobnými cieľmi.

- Čiastková kompetencia 1: Diskutovať o tom, ako sporenie prispieva k finančnej prosperite.
Čiastková kompetencia 2: Vysvetliť, akým spôsobom investovanie buduje majetok a pomáha pri plnení finančných cieľov.
Čiastková kompetencia 3: Zhodnotiť investičné alternatívy
Čiastková kompetencia 4: Opísať spôsob nákupu a predaja investícií.
Čiastková kompetencia 5: Vysvetliť vplyv daní na návratnosť investícií.
Čiastková kompetencia 6: Vysvetliť spôsob regulácie a dohľadu nad finančnými trhmi.

7. Riadenie rizika a poistenie

Celková kompetencia

Používanie primeraných stratégií riadenia rizík.

- Čiastková kompetencia 1: Pochopiť pojem riziko, vedieť identifikovať základné druhy rizík a vysvetliť základné metódy riadenia rizík.
Čiastková kompetencia 2: Zohľadniť vplyv finančných kríz na hospodárenie jednotlivca a rodiny.
Čiastková kompetencia 3: Vysvetliť systém zabezpečenia pre prípad zdravotne a sociálne nepriaznivej situácie a staroby.
Čiastková kompetencia 4: Vysvetliť rozdiel medzi verejným a súkromným (komerčným) poistením. Vymenovať povinné a nepovinné druhy verejného poistenia. Charakterizovať zdravotné poistenie a sociálne poistenie a v rámci neho nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, úrazové poistenie, garančné poistenie a poistenie v nezamestnanosti.
Čiastková kompetencia 5: Vysvetliť v rámci súkromného poistenia podstatu a význam poistenia majetku, zodpovednosti za spôsobené škody, úrazového a životného poistenia.

1. Človek vo sfére peňazí

Celková kompetencia:

Posúdenie významu trvalých životných hodnôt, zváženie vplyvu peňazí na ich zachovávanie a na základe toho vybratie a stanovenie životných priorít a východísk zabezpečenia životných potrieb.

- Čiastková kompetencia 1: Zachovať trvalé životné hodnoty a osvojiť si vzťah medzi životnými potrebami a financiami ako prostriedku ich zabezpečenia.
- Čiastková kompetencia 2: Pochopiť a vážiť si hodnotu ľudskej práce a peňazí ako jedného z prostriedkov jej vyjadrenia.
- Čiastková kompetencia 3: Osvojiť si základné etické súvislosti problematiky bohatstva, chudoby a dedenia chudoby.
- Čiastková kompetencia 4: Popísať fungovanie problematiky jednotlivca a rodiny v ekonomickej oblasti.
- Čiastková kompetencia 5: Osvojiť si, čo znamená žiť hospodárne.

Čiastková kompetencia 1: Zachovať trvalé životné hodnoty a osvojiť si vzťah medzi životnými potrebami a financiami ako prostriedku ich zabezpečenia.

Očakávania, že absolvent je schopný:

Úroveň 1:

Pomenovať základné ľudské hodnoty.

Pomenovať základné ľudské potreby.

Úroveň 2:

Vysvetliť vzťah medzi zachovávaním trvalých životných hodnôt a uspokojovaním životných potrieb.

Chápať funkciu peňazí ako prostriedku na ich zabezpečenie.

Úroveň 3:

Chápať funkciu peňazí ako prostriedku harmonizácie vzťahu trvalých životných hodnôt s reálnym uspokojovaním životných potrieb.

Čiastková kompetencia 2: Pochopiť a vážiť si hodnotu ľudskej práce a peňazí ako jedného z prostriedkov jej vyjadrenia.

Očakávania, že absolvent je schopný:

Úroveň 1:

Posúdiť spôsoby, akými rodičia zabezpečujú životné potreby celej rodiny.

Vymenovať svoje vlastné skúsenosti s prácami v domácnosti.

Úroveň 2:

Opísať, čo znamená pojem ľudská práca.

Pomenovať základné charakteristiky bohatstva a chudoby vo vzťahu k peniazom.

Chápať postoj k životu ako zodpovednosť za seba a svojich blízkych.

Uvedomiť si postavenie úspešných jednotlivcov a vymenovať príklady.

Úroveň 3:

Posúdiť pojmy bohatstvo a chudoba ako výsledok schopností jednotlivca/skupiny

zabezpečiť sebe/skupine životné potreby.

Prezentovať svoj postoj k peniazom aktívnym podieľaním sa na spravovaní financií v rodine.

Posúdiť význam peňazí aj v kontexte európskeho a medzinárodného trhu.

Čiastková kompetencia 3: Osvojiť si základné etické súvislosti problematiky bohatstva, chudoby a dedenia chudoby.

Očakávania, že absolvent je schopný:

Úroveň 1:

Opísať príklady bohatstva a chudoby.

Úroveň 2:

Vysvetliť vplyv bohatstva a chudoby na životné podmienky rodiny.

Úroveň 3:

Opísať príklady tzv. „dedenia chudoby“.

Vysvetliť etické súvislosti bohatstva a chudoby v rodinnom a celospoločenskom kontexte.

Čiastková kompetencia 4: Popísať fungovanie problematiky jednotlivca a rodiny v ekonomickej oblasti.

Očakávania, že absolvent je schopný:

Úroveň 1:

Vedieť stručne popísať ekonomickú sféru človeka a rodiny.

Úroveň 2:

Uviesť príklady činnosti jednotlivcov a rodín v ekonomickej oblasti.

Úroveň 3:

Poznať problematiku fungovania jednotlivca a rodiny v ekonomickej oblasti a najmä vo sfére peňazí.

Opísať problematiku efektívneho dosahovania výsledkov v ekonomickej oblasti.

Čiastková kompetencia 5: Osvojiť si, čo znamená žiť hospodárne.

Očakávania, že absolvent je schopný:

Úroveň 1:

Uviesť príklady hospodárneho zaobchádzania s osobnými vecami, hospodárneho správania sa v domácnosti.

Osvojiť si potrebu hospodárneho zaobchádzania s pomôckami a predmetmi v škole aj mimo nej.

Úroveň 2:

Poznať hodnotu vecí ako výsledku práce.

Vedieť samostatne určiť približnú výšku finančného vyjadrenia hodnoty vecí a na základe toho prijímať nákupné rozhodnutia.

Vedieť vyhodnotiť vplyv reklamy na spotrebu.

Úroveň 3:

Poznať nominálne a úžitkové hodnoty tovarov a služieb vo vzťahu k využívaniu alternatívnych riešení.

Zaujať kritický postoj k informáciám poskytovaným reklamou.

2. Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí

Celková kompetencia

Používanie spoľahlivých informácií a rozhodovacích procesov osobných financiách.

- Čiastková kompetencia 1: Prevziať zodpovednosť za osobné finančné rozhodnutia.
Čiastková kompetencia 2: Nájsť a vyhodnotiť informácie z rôznych zdrojov.
Čiastková kompetencia 3: Kontrolovať osobné informácie.
Čiastková kompetencia 4: Prijímať finančné rozhodnutia zvažovaním alternatív a dôsledkov.
Čiastková kompetencia 5: Vypracovať komunikačné stratégie na diskusiu o finančných záležitostiach.
Čiastková kompetencia 6: Vedieť stručne zhrnúť hlavné nástroje na ochranu spotrebiteľov.

Čiastková kompetencia 1: Prevziať zodpovednosť za osobné finančné rozhodnutia.

Očakávania, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

- Uviesť príklady finančných rozhodnutí a ich možných dôsledkov.
Uviesť príklady, ako byť finančne zodpovedným mladým človekom.

Úroveň 2:

- Popísať spôsoby, ako byť finančne zodpovedným dospelým človekom.
Uviesť príklady prínosov finančnej zodpovednosti a strát spôsobených finančnou nezodpovednosťou.
Inšpirovať sa príkladmi úspešných osobností.
Uviesť príklady úspešných jednotlivcov na svojej plánovanej profesijnej ceste.

Úroveň 3:

- Vysvetliť, ako jednotlivci preukazujú zodpovednosť za finančnú prosperitu počas života.
Analyzovať, ako sa finančná zodpovednosť líši u jednotlivcov bez záväzkov a so záväzkami k závislým osobám.
Vysvetliť etický rozmer rôznych rozhodnutí, týkajúcich sa osobných financií.
Inšpirovať sa príkladmi úspešných osobností.
Zdokumentovať príklady úspešných jednotlivcov na svojej plánovanej profesijnej ceste.

Čiastková kompetencia 2: Nájsť a vyhodnotiť informácie z rôznych zdrojov.

Očakávania, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

- Uviesť príklady, prečo sa oplatí jednotlivcovi byť dobre finančne informovaný.
Opísať zdroje finančných informácií.

Úroveň 2:

- Analyzovať a vyhodnotiť reklamné tvrdenia.
Uviesť internetové a tlačové zdroje informácií o produktoch a vymenovať silné a slabé stránky každého z nich.

Úroveň 3:

- Určiť, či sú finančné informácie objektívne, presné a aktuálne.

Odhaliť bežné typy spotrebiteľských podvodov, včítane on-line podvodov.
Identifikovať relevantné finančné informácie potrebné na prijatie rozhodnutia.
Vymenovať kritéria, ktoré je potrebné zvážiť pri výbere odborníka na finančné plánovanie/poradenstvo a právneho/daňového poradcu.
Poznať základnú problematiku rozvoja osobnej finančnej gramotnosti.

Čiastková kompetencia 3: Kontrolovať osobné údaje a informácie.

Očakávania, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Opísať, ktoré druhy osobných informácií by nemali byť odhalené tretím osobám.
Opísať možné dôsledky takéhoto odhalenia.

Úroveň 2:

Vymenovať kroky, ktoré môže jednotlivec podniknúť na ochranu svojich osobných údajov.
Opísať problémy, ktoré sa môžu objaviť v prípade, že sa človek stane obeťou krádeže osobných údajov.
Uviesť spôsoby, ktorými zloději môžu získať osobné údaje a informácie.

Úroveň 3:

Uviesť osoby/subjekty, ktoré sú oprávnené získať osobné identifikačné údaje (rodné číslo, číslo OP, číslo zdravotného poistenia, ...) ako aj údaje o účtoch (číslo platobnej karty s autorizačným kódom, čísla účtov, limity účtov, disponibilné zostatky na účtoch,...).
Odporúčať kroky, ktoré by obeť krádeže osobných údajov mala podniknúť na opätovné získanie osobnej bezpečnosti.

Čiastková kompetencia 4: Prijímať finančné rozhodnutia zvažovaním alternatív a dôsledkov.

Očakávania, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Zoradiť osobné želania/potreby podľa ich dôležitosti.
Stanoviť si merateľné krátkodobé finančné ciele.
Vymedziť jednotlivé kroky pomocou zhodnotenia alternatív.
Používať rozhodovanie pri krátkodobých cieľoch.

Úroveň 2:

Zoradiť osobné finančné ciele podľa ich priority.
Stanoviť si merateľné krátkodobé a strednodobé finančné ciele.
Použiť finančnú alebo internetovú kalkulačku na stanovenie nákladov na dosiahnutie strednodobého cieľa.
Zhodnotiť výsledky finančného rozhodnutia.
Používať zodpovedné rozhodovanie pri strednodobých cieľoch.

Úroveň 3:

Stanoviť si merateľné krátko, stredne a dlhodobé finančné ciele.
Použiť finančnú alebo internetovú kalkulačku na stanovenie nákladov na dosiahnutie dlhodobého cieľa.
Používať zodpovedné rozhodovanie pri dlhodobých cieľoch.

Analyzovať, akým spôsobom inflácia ovplyvňuje finančné rozhodnutia.
Analyzovať, akým spôsobom dane ovplyvňujú finančné rozhodnutia.
Uviesť príklady, ako dnes prijaté rozhodnutie môže ovplyvniť budúce príležitosti.

Čiastková kompetencia 5: Vypracovať komunikačné stratégie na diskusiu o finančných záležitostiach.

Očakávaná, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Uviesť príklady míňania peňazí u detí predchádzajúcich generácií.
Porozprávať o hodnotách a postojoch predchádzajúcich generácií na základe ich osobných príbehov o peniazoch.

Úroveň 2:

Vysvetliť, ako komunikácia o finančne významných záležitostiach môže pomôcť predchádzať konfliktom.
Identifikovať rozdiely medzi hodnotami a postojmi k peniazom u rovesníkov.

Úroveň 3:

Vysvetliť význam komunikácie o finančných povinnostiach (spoločných aj samostatných) ešte pred založením spoločnej domácnosti.
Uviesť príklady zmlúv medzi jednotlivcami a podnikateľskými subjektmi.
Identifikovať základné povinnosti každej zo zmluvných strán.

Čiastková kompetencia 6: Vedieť stručne zhrnúť hlavné princípy ochrany spotrebiteľov.

Očakávaná, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Vysvetliť podmienky na vrátenie výrobkov v miestnych obchodoch.

Úroveň 2:

Vyhľadať si príslušný orgán na ochranu spotrebiteľov v mieste pobytu.
Uviesť príklady klamlivých alebo zavádzajúcich obchodných praktík, ktoré zakazuje zákon o ochrane spotrebiteľa.
Vysvetliť kroky pri riešení reklamácie podanej zákazníkom.

Úroveň 3:

Preskúmať internetové a tlačové zdroje aktuálnych informácií týkajúce sa práv spotrebiteľov.
Napísať sťažnosť na základe porušenia zákona o ochrane spotrebiteľa.

3. Zabezpečenie peňazí pre uspokojovanie životných potrieb - príjem a práca

Celková kompetencia

Porozumenie a orientovanie sa v zabezpečovaní životných potrieb jednotlivca a rodiny. Vyhodnotenie vzťahu práce a osobného príjmu.

Čiastková kompetencia 1: Poznať a harmonizovať osobné, rodinné a spoločenské

- potreby.
- Čiastková kompetencia 2: Porozumieť a orientovať sa v problematike zabezpečovania životných (ekonomických) potrieb jednotlivca a rodiny.
- Čiastková kompetencia 3: Zhodnotiť vzdelanostné a pracovné predpoklady z hľadiska uspokojovania životných potrieb.
- Čiastková kompetencia 4: Identifikovať zdroje osobných príjmov.
- Čiastková kompetencia 5: Orientovať sa v modeloch zabezpečenia jednotlivca a rodiny peniazmi.
- Čiastková kompetencia 6: Opísať faktory ovplyvňujúce výšku čistej mzdy.
- Čiastková kompetencia 7: Poznať základné otázky úspešnosti vo finančnej oblasti a inšpirovanie sa úspešnými osobnosťami a uplatňovanie ich postupov.

Čiastková kompetencia 1: Poznať a harmonizovať osobné, rodinné a spoločenské potreby.

Očakávaná, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Pomenovať osobné, rodinné a spoločenské potreby.

Úroveň 2:

Vysvetliť vzájomné vzťahy medzi životnými potrebami jednotlivca a rodiny.

Úroveň 3:

Posúdiť meniace sa životné udalosti a situácie jednotlivca.

Uviesť príklady vzájomných súvislostí a protichodností medzi osobnými, rodinnými a spoločenskými potrebami.

Čiastková kompetencia 2: Porozumieť a orientovať sa v problematike zabezpečovania životných (ekonomických) potrieb jednotlivca a rodiny.

Očakávaná, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Opísať príklady základných životných potrieb.

Úroveň 2:

Vysvetliť základné súvislosti zabezpečenia životných potrieb jednotlivca a rodiny.

Úroveň 3:

Vysvetliť delenie životných potrieb, vysvetliť súvis životných potrieb k otázke bohatstva a chudoby.

Uviesť príklady efektívneho zabezpečenia životných potrieb.

Čiastková kompetencia 3: Zhodnotiť vzdelanostné a pracovné predpoklady z hľadiska uspokojovania životných potrieb.

Očakávaná, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Opísať, čo je povolanie a zamestnanie.

Úroveň 2:

Uviesť príklady, ako záujmy, poznatky a schopnosti jednotlivca môžu ovplyvniť výber povolania.

Uviesť príklady, ako vzdelanie alebo praktické zručnosti môžu ovplyvniť príjem počas života.

Identifikovať internetové a tlačové zdroje informácií o pracovných miestach, kariére a podnikaní.

Porovnať osobné zručnosti a záujmy s rozličnými kariérnymi možnosťami.

Úroveň 3:

Analyzovať, ako môžu hospodárske, spoločenské, kultúrne a politické podmienky ovplyvniť kariérne možnosti.

Identifikovať kariérne ciele a pripraviť plán a časový rozvrh pre ich dosiahnutie, vrátane požiadaviek na vzdelanie a odbornú prípravu, náklady a možné zadĺženie.

Opísať nároky na vzdelanie a praktické zručnosti, príjmový potenciál a základné povinnosti pre najmenej dve zamestnania, o ktoré sa zaujíma.

Opísať riziká, náklady a prínosy v prípade samostatného podnikania.

Čiastková kompetencia 4: Identifikovať zdroje osobných príjmov.

Očakávania, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Opísať svoju predstavu, čo sú to osobné príjmy človeka.

Úroveň 2:

Vysvetliť pojem mzda.

Uviesť príklady zdrojov príjmu iných než mzda (dar, provízia a zisk).

Úroveň 3:

Definovať pojmy dar, nájom, úrok, dividenda, kapitálový výnos, prepitné, provízia a zisk.

Vysvetliť vplyv inflácie na príjem.

Použiť kalkulačku na výpočet očakávaného príjmu k udržaniu životnej úrovne.

Uviesť príklad štátneho príspevku.

Čiastková kompetencia 5: Orientovať sa v modeloch zabezpečenia jednotlivca a rodiny peniazmi.

Očakávania, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Vysvetliť na jednoduchom príklade vzťah človeka a rodiny k peniazom.

Úroveň 2:

Vedieť popísať spôsob zabezpečenia peňazí vo vlastnej rodine a porovnať ho so zabezpečením v inej rodine.

Úroveň 3:

Analyzovať ekonomické modely jednotlivca a rodiny.

Vysvetliť vplyv peňazí na zabezpečenie životnej úrovne jednotlivca a rodiny.

Analyzovať model zabezpečenia peňazí vo vlastnej rodine.

Vysvetliť svoju predstavu o vlastnom spôsobe zabezpečenia peňazí.

Opísať možnosť využitia úspešných modelov.

Čiastková kompetencia 6: Opísať faktory ovplyvňujúce výšku čistej mzdy.

Očakávania, že žiak je schopný:

Úroveň 2:

Definovať daň a vysvetliť rozdiel medzi daňou z pridanej hodnoty a daňou z príjmu.
Uviesť príklad spôsobov, akými štát využíva príjmy z daní.

Úroveň 3:

Vymenovať položky bežne odpočítavané z hrubej mzdy.
Uviesť príklady zamestnaneckých príspevkov a vysvetliť, prečo sú považované za druh odmeny.
Vysvetliť rozdiel medzi programami sociálneho zabezpečenia a zdravotnej starostlivosti.
Uviesť informácie do tlačiva „Daň z príjmu FO, Daň z príjmu PO“ a ostatných tlačív pre daň z príjmu.
Vyplniť „Daňové priznanie osoby vykonávajúcej slobodné povolanie“.
Posúdiť prínosy a výhody plánov sporenia sponzorovaných zamestnávateľom a ďalšie možnosti prenosu súčasného príjmu do budúcnosti.

Čiastková kompetencia 7: Poznať základné otázky úspešnosti vo finančnej oblasti, inšpirované úspešnými osobnosťami a uplatňovanie ich postupov.

Očakávaná, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Vysvetliť príklady úspešnosti a neúspešnosti človeka v živote.

Úroveň 2:

Opísať úspešnosť v ekonomickej oblasti.
Vedieť diskutovať o vzťahu morálky a peňazí.
Uviesť príklad finančne úspešného človeka vo svojom okolí.

Úroveň 3:

Analyzovať širšie súvislosti pojmu finančná úspešnosť.
Uviesť príklad úspešných jedincov v ekonomickej oblasti a ich vplyv na výšku životnej úrovne seba a svojej rodiny.
Opísať možnosť uplatňovania postupov finančne úspešných jednotlivcov a rodín.
Vedieť používať metódu modelovania a zrkadlenia.

4. Plánovanie a hospodárenie s peniazmi

Celková kompetencia

Organizovanie osobných financií a používanie rozpočtu na riadenie hotovosti.

- Čiastková kompetencia 1: Vypracovať osobný finančný plán.
Čiastková kompetencia 2: Vypracovať systém na udržiavanie a používanie finančných záznamov.
Čiastková kompetencia 3: Popísať spôsob používania rôznych metód platenia.
Čiastková kompetencia 4: Uplatniť spotrebiteľské zručnosti pri zodpovednom rozhodovaní o nákupe.
Čiastková kompetencia 5: Zvážiť príspevky na darcovstvo a filantropiu.
Čiastková kompetencia 6: Uvedomiť si účel a dôležitosť závetu.

Čiastková kompetencia 1: Vypracovať osobný finančný plán.

Očakávaná, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Porozprávať, aké môžu byť výdavky na domácnosť a aké môžu byť zdroje príjmov v domácnosti.

Úroveň 2:

Vypracovať denník osobných príjmov a výdavkov.

Opísať spôsob rozdelenia finančnej čiastky pripadajúcej na týždeň medzi jednotlivé finančné ciele - mýňanie, sporenie a spoluúčasť.

Diskutovať o prvkoch osobného rozpočtu, (príjmy, výdavky a úspory).

Vypočítať percentá pripadajúce na hlavné kategórie výdavkov v rámci mesačného rodinného rozpočtu.

Úroveň 3:

Vysvetliť, ako používať rozpočet na kontrolu vynakladania prostriedkov na dosahovanie finančných cieľov.

Identifikovať zmeny v osobnom finančnom správaní, ktoré prispievajú k dosiahnutiu finančnej prosperity.

Vypracovať osobný rozpočet mladého samostatne žijúceho človeka.

Analyzovať osobné a ekonomicko-spoločenské udalosti, ktoré môžu zmeniť alebo ovplyvniť osobný rozpočet.

Čiastková kompetencia 2: Vypracovať systém na udržiavanie a používanie finančných záznamov.

Očakávaná, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Vysvetliť svoju predstavu o tom, čo je majetok.

Úroveň 2:

Založiť si kartotéku informácií o produktoch v domácnosti, vrátane informácií o zárukách a ďalších finančných dokumentoch, ako sú účtovné doklady a výpisy z bankových účtov.

Úroveň 3:

Vytvoriť si kartotekový systém pre finančné záznamy v papierovej aj elektronickej forme.

Čiastková kompetencia 3: Popísať spôsob používania rôznych metód platenia.

Očakávaná, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Opísať, za čo všetko rodičia v domácnosti platia.

Úroveň 2:

Opísať rôzne typy miestnych finančných inštitúcií.

Vysvetliť, čím sa od seba líšia.

Vysvetliť, ako fungujú šeky, debetné a kreditné karty.

Diskutovať o výhodách a nevýhodách jednotlivých platobných metód.

Úroveň 3:

Porovnať charakteristiky a náklady na bežný účet a debetnú kartu ponúkané miestnymi finančnými inštitúciami.

Porovnať náklady na preplatenie šeku tretej strany v rôznych miestnych finančných

inštitúciách, vrátane šekovej inkasnej služby.

Demonštrovať zručnosti v uskutočňovaní základných finančných úloh vrátane načasovania platby z účtov, vypísania šeku, kontroly výpisu z bežného/debetného účtu a monitorovania presnosti tlačených a/alebo on-line výpisov z účtov.

Čiastková kompetencia 4: Uplatniť spotrebiteľské zručnosti pri zodpovednom rozhodovaní o nákupe.

Očakávania, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Porovnať ceny rovnakého výrobku v dvoch rôznych obchodoch.

Uplatniť zodpovedné rozhodovanie, primerané osobnému veku, pri nákupe.

Úroveň 2:

Uplatniť zodpovedné rozhodovanie, primerané osobnému veku, pri nákupe.

Vysvetliť vzťah medzi spôsobmi míňania peňazí a dosahovaním finančných cieľov.

Uviesť príklady ako vonkajšie činitele (napr. marketing alebo reklamné techniky) môžu u rozličných jedincov ovplyvniť rozhodnutie, na čo minúť peniaze.

Opísať spôsob rozhodovania pri sporení a míňaní finančných prostriedkov.

Prekontrolovať daň z pridanej hodnoty na doklade o zaplatení nákupu.

Úroveň 3:

Použiť získané kompetencie pri zodpovedných rozhodnutiach o nákupe.

Opísať používanie zodpovedného rozhodovania pri voľbe medzi alternatívnymi spotrebiteľskými krokmi.

Opísať účinok inflácie na kúpnu silu.

Čiastková kompetencia 5: Zvážiť príspevky na darcovstvo a filantropiu.

Očakávania, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Opísať, ktoré charitatívne organizácie žiak vo svojom okolí pozná.

Úroveň 2:

Stanoviť, či je prispievanie formou darcovstva a filantropie v súlade s osobným rozpočtom.

Úroveň 3:

Vyhľadať na internete organizácie, ktoré sa venujú darcovstvu a filantropii.

Čiastková kompetencia 6: Uvedomiť si účel a dôležitosť závetu.

Očakávania, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Uviesť predmet, ktorý zdedil niektorý z členov domácnosti.

Úroveň 2:

Zistiť vek, v ktorom môže jednotlivec spísať platný závet v danom štáte pobytu.

Opísať hlavné prvky jednoduchého závetu a zistiť obvyklé náklady v prípade, že si závet dá vypracovať.

Úroveň 3:

Identifikovať fyzické / právnické osoby, ktoré by mohli potenciálne byť dedičmi

osobného majetku.

Vysvetliť, ako zákon v štáte pobytu špecifikuje nakladanie s majetkom v prípade, že neexistuje platný závet.

5. Úver a dlh

Celková kompetencia

Udržanie výhodnosti, požičiavanie za priaznivých podmienok a zvládanie dlhu.

- Čiastková kompetencia 1: Identifikovať náklady a prínosy jednotlivých typov úverov.
- Čiastková kompetencia 2: Vysvetliť účel informácií o úverovej schopnosti a poznať oprávnenia žiadateľa o úver v súvislosti s informáciami o úverovej schopnosti.
- Čiastková kompetencia 3: Opísať spôsoby, ako sa vyhnúť problémom so zdĺžením alebo ako ich zvládnuť.
- Čiastková kompetencia 4: Mať základné informácie o jednotlivých druhoch spotrebných úverov.

Čiastková kompetencia 1: Identifikovať náklady a prínosy jednotlivých typov úverov.

Očakávania, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Opísať situácie, kedy si človek peniaze/ predmety nakupuje a kedy si ich požičiava.
Popísať dôsledky oboch možností.

Úroveň 2:

Vysvetliť, prečo finančné inštitúcie požičiavajú peniaze.
Vymenovať nákupy na úver, ktoré dospelí bežne robia.
Opísať výhody a nevýhody využívania úveru.
Vysvetliť, prečo je používanie kreditnej karty určitou formou pôžičky.
Vysvetliť, ako sa líšia debetné karty od kreditných kariet.

Úroveň 3:

Použiť finančnú alebo on-line kalkulačku na zistenie celkovej ceny splatenia pôžičky s odlišnými úrokovými sadzbami a odlišnou dĺžkou splácania.
Vysvetliť ako študenti, majitelia obytných nehnuteľností a majitelia komerčných nehnuteľností používajú dlh ako „investíciu“.
Porovnať náklady na pôžičku v hodnote €100, €1 000 a €10 000 prostredníctvom rozmanitých možností spotrebiteľských úverov.
Vysvetliť pojem ročná percentuálna miera nákladov (RPNM).
Definovať všetky požiadavky na poskytnutie informácií pri požiadaní o vydanie kreditnej karty.
Vyplniť bežnú žiadosť o vydanie kreditnej karty.
Vysvetliť, ako vplývajú tolerančné obdobia na kreditných kartách, metódy výpočtu úroku a poplatky na cenu úveru.
Použiť finančnú alebo on-line kalkulačku na porovnanie celkovej ceny uhradenia dlžnej čiastky na kreditnej karte.
Zistiť najefektívnejšiu možnosť kúpy auta.
Identifikovať rozličné typy študentských pôžičiek a alternatív k pôžičkám ako spôsobu financovania vysokoškolského vzdelávania.
Identifikovať rôzne druhy hypotekárnych úverov a poskytovateľov hypotekárnych

úverov.

Čiastková kompetencia 2: Vysvetliť účel informácií o úverovej schopnosti a poznať práva žiadateľa o úver v súvislosti s informáciami o úverovej schopnosti.

Očakávania, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Opísať, aké vlastnosti by mal mať človek, ktorý si požičia obľúbenú osobnú vec iného človeka.

Opísať postup, ako si môže človek opätovne získať dôveru požičiavajúceho, ak stratil alebo poškodil požičanú osobnú vec.

Úroveň 2:

Vysvetliť hodnotu informácií o úverovej histórii pre žiadateľov a poskytovateľov úveru.

Vysvetliť, prečo je dôležité vybudovať si pozitívnu úverovú históriu.

Opísať informácie nachádzajúce sa v správe o úverovej histórii a ako dlho sa tieto uchovávajú.

Uviesť príklady dovoleného použitia správ o úverovej histórii na účely iné než je poskytnutie úveru.

Úroveň 3:

Opísať prvky úverového skóre.

Vysvetliť, ako úverové skóre ovplyvňuje bonitu a cenu úveru.

Vysvetliť činitele, ktoré zlepšujú úverové skóre.

Identifikovať organizácie, ktoré udržiavajú záznamy o spotrebiteľských úveroch.

Vysvetliť práva týkajúce sa prístupu k vlastným úverovým záznamom.

Analyzovať informácie uvedené v úverových záznamoch.

Uviesť čas, dokedy môžu byť udržiavané v úverovom zázname niektoré negatívne údaje.

Opísať, akým spôsobom je možné riešiť nepresnosti uvedené v úverovej histórii.

Diskutovať o spôsoboch, ako negatívna úverová história môže ovplyvniť finančnú budúcnosť spotrebiteľa.

Čiastková kompetencia 3: Opísať spôsoby, ako sa vyhnúť problémom so zadlžením (predĺžením) alebo ako ich zvládnuť.

Očakávania, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Porozprávať o tom, čo môže nastať pri požičiavaní si cenných predmetov alebo peňazí.

Úroveň 2:

Vysvetliť, ako sa vyhnúť problémom pri požičiavaní si peňazí alebo predmetov vo vzťahu k ich hodnote.

Uviesť príklady legálnych a nelegálnych postupov pri vymáhaní dlhov.

Úroveň 3:

Opísať možné dôsledky nadmerného zadlženia (predĺženia).

Identifikovať možné ukazovatele nadmerného zadlženia.

Vymenovať kroky, ktoré môže spotrebiteľ prijať na zníženie alebo lepšie zvládanie nadmerného zadlženia.

Zhodnotiť rôzne dlhové poradenské služby.

Opísať účel vyhlásenia (osobného) bankrotu a jeho možné dôsledky na majetok,

zamestnanosť, cenu a dostupnosť úverov.

Napísať reklamáciu zúčtovania s uvedením problému, požiadanim o uskutočnenie konkrétnych krokov, priložením kópie relevantných dokumentov a poskytnutím kontaktných údajov.

Opísať práva dlžníkov a veriteľov, týkajúce sa zrážok zo mzdy a odňatia majetku v prípade nezaplatenia dlhu.

Čiastková kompetencia 4: Mať základné informácie o jednotlivých druhoch spotrebných úverov.

Očakávaná, že žiak je schopný:

Úroveň 2:

Uviesť príklady ochranných prvkov, vychádzajúcich zo zákonov o spotrebiteľských úveroch.

Úroveň 3:

Zhrnúť zákony o spotrebiteľských úveroch a ochranné prvky, ktoré zakotvujú.

Preskúmať aktuálne informácie z internetových a tlačových zdrojov, týkajúcich sa práv súvisiacich so spotrebiteľskými úvermi.

6. Sporenie a investovanie

Celková kompetencia

Aplikácia rôznych investičných stratégií, ktoré sú v súlade s osobnými cieľmi.

Čiastková kompetencia 1: Diskutovať o tom, ako sporenie prispieva k finančnej prosperite.

Čiastková kompetencia 2: Vysvetliť, akým spôsobom investovanie zhodnocuje majetok a pomáha pri plnení finančných cieľov.

Čiastková kompetencia 3: Zhodnotiť investičné alternatívy.

Čiastková kompetencia 4: Opísať spôsob nákupu a predaja investícií.

Čiastková kompetencia 5: Vysvetliť vplyv daní na návratnosť investícií.

Čiastková kompetencia 6: Vysvetliť spôsob regulácie a dohľadu nad finančnými trhmi.

Čiastková kompetencia 1: Diskutovať o tom, ako sporenie prispieva k finančnej prosperite.

Očakávaná, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Opísať svoju predstavu o tom, ako človek môže sporiť.

Úroveň 2:

Uviesť príklady, ako sporenie môže zlepšiť finančnú prosperitu.

Opísať pozitívne a negatívne stránky sporenia na krátkodobé a strednodobé ciele.

Vysvetliť hodnotu a význam „núdzového fondu“.

Vysvetliť, prečo je sporenie základným predpokladom pre investovanie.

Úroveň 3:

Opísať pozitívne a negatívne stránky sporenia na krátkodobé, strednodobé a dlhodobé ciele.

Porovnať stratégie sporenia, napr. „najprv zaplať sám“ alebo použitím zrážok zo mzdy.

Definovať bohatstvo na základe osobných hodnôt, priorít a cieľov.

Čiastková kompetencia 2: Vysvetliť, akým spôsobom investovanie zhodnocuje majetok a pomáha pri plnení finančných cieľov.

Očakávania, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Uviesť svoju predstavu o tom, čo je možné považovať za investíciu.

Úroveň 2:

Popísať hodnotu peňazí.

Vysvetliť, ako môže rásť hodnota investície.

Rozhodnúť, kedy investovať hotovosť na krátkodobé výdavky alebo na núdzové situácie.

Úroveň 3:

Porovnať náklady a výnosy zloženého úrokovania.

Vysvetliť výhody zloženej sadzby výnosov.

Stanoviť priemerné alebo odhadované náklady na štvorročné štúdium na vysokej škole, svadbu, založenie nového podniku, splátky na nové auto a dom.

Vytvoriť periodický investičný plán na akumulovanie prostriedkov na štvorročné štúdium na vysokej škole, svadbu, založenie nového podniku, splátky na nové auto a dom.

Čiastková kompetencia 3: Zhodnotiť investičné alternatívy.

Očakávania, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Vysvetliť, prečo je dobré ukladať peniaze vo finančnej inštitúcii.

Úroveň 2:

Uviesť príklad investície, ktorá umožňuje rýchly a jednoduchý prístup k finančným prostriedkom.

Úroveň 3:

Porovnať hlavné črty úročených účtov v miestnych finančných inštitúciách.

Vysvetliť, čo sú finančné trhy/burzy.

Popísať, s čím sa obchoduje na finančných trhoch (akcie, dlhopisy, fondy, komodity a ďalšie).

Vysvetliť úlohu brokera.

Vysvetliť, ako sa z pohľadu investovania líšia akcie, dlhopisy a iné finančné nástroje.

Porovnať investovanie do jednotlivých akcií a dlhopisov s investovaním do podielových fondov akcií alebo dlhopisov.

Vysvetliť, ako inflácia ovplyvňuje výnosy z investícií (súčasná hodnota peňazí).

Vysvetliť, ako prispôbiť investovanie finančným cieľom.

Diskutovať o bežných typoch investičných rizík.

Porovnať riziká a výnosy z rôznych typov investícií.

Identifikovať vhodné typy investícií na akumulovanie prostriedkov na štvorročné štúdium na vysokej škole, svadbu, založenie nového podniku, splátky na nové auto a dom a dôchodok.

Čiastková kompetencia 4: Opísať spôsob nákupu a predaja investícií.

Očakávania, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Vysvetliť, na čo by človek mohol minúť väčšiu sumu peňazí, ktorú si našetril v peňažnej inštitúcii.

Úroveň 2:

Opísať rôzne zdroje investičných informácií - prospekty cenných papierov, on-line zdroje a finančné publikácie.

Úroveň 3:

Analyzovať, ako hospodárske a obchodné faktory ovplyvňujú trhovú hodnotu akcií.
Porovnať investičné ciele a historické miery výnosov v dvoch prospektoch cenných papierov -podielových fondov.
Porovnať výhody a nevýhody kupovania a predávania investícií rôznymi spôsobmi.

Čiastková kompetencia 5: Vysvetliť vplyv daní na návratnosť investícií.

Očakávaná, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Vysvetliť, že za všetko sa platí daň.
Popísať, ako sa kupuje dom alebo auto pre domácnosť a aké majú s tým rodičia výdavky.

Úroveň 2:

Popísať výhody sporenia peňazí na starobu prostredníctvom dôchodkových programov a investičných sociálnych programov.

Úroveň 3:

Opísať výhody a nevýhody poskytované prostredníctvom dôchodkového sporenia cez doplnkové dôchodkové spoločnosti (DDS).

Čiastková kompetencia 6: Vysvetliť spôsob regulácie a dohľadu nad finančnými trhmi.

Očakávaná, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Vysvetliť, prečo je potrebné vytvárať prostredie dôvery a bezpečia pri používaní peňazí v rámci denného nakupovania, ale aj ich šetrenia.
Porozprávať o tom, ako predchádzať stratám a znehodnoteniu vecí a peňazí.

Úroveň 2:

Vysvetliť, ako ochrana vkladov chráni investorov.

Úroveň 3:

Vysvetliť, ako európske a štátne regulačné orgány ochraňujú investorov.

7. Riadenie rizika a poistenie

Celková kompetencia

Používanie primeraných stratégií riadenia rizík.

Čiastková kompetencia 1: Pochopiť pojem riziko, vedieť identifikovať základné druhy rizík a vysvetliť základné metódy riadenia rizík.

Čiastková kompetencia 2: Zohľadniť vplyv finančných kríz na hospodárenie jednotlivca a rodiny.

- Čiastková kompetencia 3: Vysvetliť systém zabezpečenia pre prípad zdravotne a sociálne nepriaznivej situácie a staroby.
- Čiastková kompetencia 4: Vysvetliť rozdiel medzi verejným a súkromným (komerčným) poistením. Vymenovať povinné a nepovinné druhy verejného poistenia. Charakterizovať zdravotné poistenie a sociálne poistenie a v rámci neho nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, úrazové poistenie, garančné poistenie a poistenie v nezamestnanosti.
- Čiastková kompetencia 5: Vysvetliť v rámci súkromného poistenia podstatu a význam poistenia majetku, zodpovednosti za spôsobené škody, úrazového a životného poistenia.

Čiastková kompetencia 1: Pochopiť pojem riziko, vedieť identifikovať základné druhy rizík a vysvetliť základné metódy riadenia rizík.

Očakávaná, že žiak je schopný:

Úroveň 2:

Uviesť príklady rizík, ktorým môžu čeliť jednotlivci a domácnosti.

Popísať spôsoby, akými by sa dali znížiť rôzne druhy rizík alebo ako by sa im dalo úplne vyhnúť.

Diskutovať o vzťahu medzi rizikom a poistením.

Úroveň 3:

Diskutovať o vzťahu medzi rizikom a hrozbou.

Uviesť príklady, ako ľudia zvládajú riziká.

Vysvetliť, akým spôsobom sa dá poistiť pred rizikom alebo hrozbou.

Uviesť okolnosti, kedy je takéto poistenie vhodným riešením.

Určiť aktivity, ktoré môžu (ne)priamo ohrozovať mladých ľudí.

Diskutovať o poistení proti jednotlivým typom rizík, špecifických pre mladých ľudí.

Čiastková kompetencia 2: Zohľadniť vplyv finančných kríz na hospodárenie jednotlivca a rodiny.

Očakávaná, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Opísať na jednoduchých príkladoch existenciu vonkajších vplyvov na človeka.

Úroveň 2:

Vedieť vysvetliť existenciu vplyvov ekonomickej krízy na jednotlivca a rodinu.

Úroveň 3:

Vedieť vysvetliť zákonitosti vzniku krízových stavov v ekonomike a vysvetliť potrebu prijímania opatrení na elimináciu dopadov.

Čiastková kompetencia 3: Vysvetliť systém zabezpečenia pre prípad zdravotne a sociálne nepriaznivej situácie a staroby.

Očakávaná, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Vedieť uviesť na príkladoch význam starých rodičov v rodine. Pochopiť význam ich dôstojného postavenia, vyjadreného zdravím a sociálnou istotou.

Úroveň 2:

Vysvetliť na životných cykloch rodiny potrebu jej zabezpečenia prostredníctvom úspor v banke, verejného poistenia a potrebou životného poistenia.

Úroveň 3:

Vysvetliť význam a podstatu ústavných práv a garancií súvisiacich s ochranou zdravia a s hmotným zabezpečením v starobe a pri neschopnosti na prácu.

Vysvetliť verejnoprávne a súkromnoprávne otázky zabezpečenia pre prípad zdravotne a sociálne nepriaznivej situácie a staroby.

Čiastková kompetencia 4: Vysvetliť rozdiel medzi verejným a súkromným (komerčným) poistením. Vymenovať povinné a nepovinné druhy verejného poistenia. Charakterizovať zdravotné poistenie a sociálne poistenie a v rámci neho nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, úrazové poistenie, garančné poistenie a poistenie v nezamestnanosti.

Očakávania, že žiak je schopný:

Úroveň 1:

Vysvetliť, prečo sa ľudia potrebujú poistiť a na jednoduchých príkladoch názorne ukázať, ako poistenie funguje .

Úroveň 2:

Vysvetliť základný účel verejného poistenia, stručne charakterizovať zdravotné poistenie, sociálne poistenie a v rámci neho predovšetkým nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, úrazové poistenie a poistenie v nezamestnanosti.

Úroveň 3:

Opísať podstatu a základy legislatívnej úpravy verejného poistenia.

Charakterizovať podstatu a základy legislatívnej úpravy zdravotného poistenia a sociálneho poistenia a v rámci neho nemocenského poistenia, dôchodkového poistenia, úrazového poistenia, garančného poistenia a poistenia v nezamestnanosti.

Vysvetliť účel povinného dôchodkového poistenia, dávkovo definovaného a financovaného priebežne, ktoré vykonáva verejnoprávna Sociálna poisťovňa – 1. pilier. Vysvetliť účel povinného starobného dôchodkového sporenia, príspevkovo definovaného a financovaného prostredníctvom kapitalizácie, ktoré vykonávajú od 1.1.2005 DSS – 2. pilier.

Vysvetliť účel dobrovoľného doplnkového dôchodkového sporenia, príspevkovo definovaného a financovaného zamestnávateľom a zamestnancom, ktoré je daňovo zvýhodnené a ktoré vykonávajú DDS od roku 1996 – 3. pilier.

Čiastková kompetencia 5: Vysvetliť v rámci súkromného poistenia podstatu a význam poistenia majetku, zodpovednosti za spôsobené škody, úrazového a životného poistenia.

Očakávania, že žiak je schopný:

Úroveň 2:

Vymenovať cennosti, ktoré sa bežne nachádzajú v domácnostiach.

Opísať, akým spôsobom môžu byť tieto cenné predmety a majetkové hodnoty ohrozené alebo stratené.

Opísať spôsoby ochrany cenných predmetov a majetkových hodnôt.

Stručne charakterizovať oblasti, kde je človek vystavený možnosti úrazu.

Vysvetliť podstatu a význam poistenia: majetku, osôb, zodpovednosti za spôsobené škody, úrazového a životného poistenia.

Úroveň 3:

Charakterizovať podstatu a základy legislatívnej úpravy poistenia majetku, osôb, zodpovednosti za spôsobené škody, úrazového a životného poistenia.

Uviesť druhy poistenia, ktoré by sa mohli vzťahovať na náhodné poškodenie majetku inej osoby.

Vysvetliť rozdiel medzi poistením bytu, resp. domu a poistením jeho zariadenia.

Vysvetliť výhody poistenia nájomníka a vlastníka obytnej nehnuteľnosti a porovnať poisťky odlišných poisťovní.

Uviesť príklady, na ktoré sa vzťahuje typické poistenie nájomníka a vlastníka obytnej nehnuteľnosti.

Rozoznať jednotlivé hlavné typy poistenia motorových vozidiel.

Uviesť príklady, na ktoré sa vzťahuje havarijné poistenie vozidla a povinné zmluvné poistenie vozidla.

Identifikovať skutočnosti, ktoré ovplyvňujú cenu poistenia vozidiel a bývania.

Vymenovať činitele, ktoré môžu zvýšiť alebo znížiť poistné, vysvetliť pojmy bonus a malus.

IV. Harmonizácia s ISCED

Harmonizácia štandardu finančnej gramotnosti sa realizuje v súlade s medzinárodnou normou pre klasifikáciu vzdelávania ISCED nasledovne:

Štandard finančnej gramotnosti	ISCED
Úroveň 1	ISCED 1
Úroveň 2	ISCED 2
Úroveň 3	ISCED 3

Tabuľka č.1: Harmonizácia Štandardu finančnej gramotnosti s ISCED

V. Medzinárodná štandardná klasifikácia vzdelávania

(ISCED – International Standard Classification of Education)

Pre Štátne vzdelávacie programy v Slovenskej republike podľa jednotlivých stupňov vzdelávania používame klasifikáciu ISCED¹ (International Standard Classification of Education), podľa ktorej sa postupuje v Európe a je akceptovaná aj inými medzinárodnými organizáciami (UNESCO, OECD).

Stupeň ISCED	V slovenskej školskej sústave
ISCED 0	Vzdelávanie prebiehajúce v materských školách
ISCED 1	1. stupeň základnej školy
ISCED 2	2. stupeň základnej školy a nižšie ročníky 5 až 8-ročných gymnázií a konzervatórií
ISCED 2A	
ISCED 2B	
ISCED 2C	
ISCED 3	Do vyššej sekundárnej úrovne sa zaraďujú štvorročné gymnáziá a vyššie ročníky 5 až 8-ročných gymnázií, stredné odborné školy a vyššie ročníky konzervatórií.
ISCED 3A	
ISCED 3B	
ISCED 3C	

¹

Upravené podľa: Skalková, J. : Obecná didaktika. Praha : Grada, 2007, s. 262-263.
Podľa originálu UNESCO. 1999. International Standard Classification of Education : ISCED-97. Paris : UNESCO, 1999. 42 s. (BPE-98/WS/1)

Slovník základných pojmov

Akcia

Cenný papier, s ktorým sú spojené práva akcionára ako spoločníka podieľať sa na riadení spoločnosti, jej zisku a na likvidačnom zostatku pri zániku spoločnosti. Patrí do kategórie dlhodobých cenných papierov, vyjadruje podiel majiteľa na majetku konkrétnej spoločnosti.

Americká hypotéka

Je úverový produkt zabezpečený nehnuteľnosťou, ktorý sa môže na rozdiel od hypotekárneho úveru použiť na akýkoľvek účel. Výhodou oproti spotrebným úverom je nižšia úroková sadzba.

Anuitné platby, anuitné splátky

Anuitné platby alebo splátky sú rovnakými splátkami, platenými v pravidelných intervaloch, najčastejšie mesačne, počas celej doby splatnosti úveru. Anuitná splátka úveru sa skladá z dvoch zložiek, a to zo splátky istiny a úroku. Na začiatku úverového vzťahu najväčší podiel splátky tvorí úrok, na konci naopak istina.

Banka

Je finančná inštitúcia, ktorá prijíma vklady a poskytuje úvery. Okrem toho vykonáva ďalšie činnosti. Na výkon všetkých týchto činností má Národnou bankou Slovenska udelené bankové povolenie.

Bankomat (ATM - Automatic Teller Machine)

Bankomat je zariadenie umožňujúce platobnou kartou vybrať hotovosť. V niektorých bankomatoch však možno aj vkladať hotovosť, uskutočňovať prevod alebo vykonávať platby (napr. dobíjanie kreditu k predplateným kartám mobilného telefónu). Na všetky tieto operácie je nevyhnutné použiť platobnú kartu (debetnú alebo kreditnú) spolu s PIN číslom (pozri pojem PIN).

Bankový ombudsman

Je nezávislý orgán zriadený [Slovenskou bankovou asociáciou](#). Jeho úlohou je monitorovanie a vyhodnocovanie podnetov spotrebiteľov a mimosúdne riešenie sporov medzi bankami a ich klientmi. Služby bankového ombudsmana sú pre klienta bezplatné.

Bankový prevod

Bankový prevod je najčastejšia forma presunu peňazí medzi dvoma účtami. Ide o formu bezhotovostného platobného styku, ktorý uskutoční banka na základe príkazu osoby oprávnenej nakladať s účtom. Osoba oprávnená nakladať s účtom môže vykonať bankový prevod prevodným príkazom na úhradu alebo na inkaso, prostredníctvom platobnej karty alebo iného platobného prostriedku.

Druhy príkazov sú: jednorazový príkaz na úhradu, hromadný príkaz na úhradu alebo inkaso, trvalý príkaz na úhradu alebo inkaso.

Bankrot

Neschopnosť dlžníka splácať záväzky, úpadok. Je to aj spôsob ochrany dlžníka pred veriteľmi pri neschopnosti splácať záväzky.

Bezúročné obdobie

Je v prípade kreditnej karty doba, počas ktorej klient neplatí banke úroky z čerpaného úveru. Obvykle je toto obdobie stanovené na 30 až 50 dní.

Bežný účet

Je základný bankový produkt, prostredníctvom ktorého môže klient vykonávať každodenné bankové operácie. Medzi základné operácie patrí vklad, výber a prevod peňazí na iný účet. Štandardnými službami spojenými s bežným účtom sú trvalé príkazy a inkasá. Za vedenie bežného účtu si obvyčajne banka účtuje poplatok.

Bohatstvo

Pojem bohatstva je historicky a miestne relatívnou kategóriou, môže to byť [stav](#) spoločensky nadpriemerného uspokojovania [potrieb](#) alebo súhrn hmotných a nehmotných statkov, v ktorých je nahromadená zhmotnená ľudská [práca](#).

Bonita

Úverová spôsobilosť klienta (schopnosť splácať úver)

Bonus

Nárok poisteného na zľavu z poistného v dôsledku bezškodového priebehu poistenia.

Cash advance

Je doplnková služba k platobným kartám a slúži na výber hotovosti v domácej alebo tiež cudzej mene. Umožňuje vybrať hotovosť prostredníctvom platobnej karty na pobočke banky alebo v zmenárni.

Cash back

Je spôsob získania hotovosti prostredníctvom platobnej karty pomocou platobného terminálu (POS – pozri pojem Platobný terminál). Na výber hotovosti kartou sa väčšinou používa bankomat. Klient si však v niektorých krajinách môže vybrať hotovosť v obmedzenej výške u obchodníka, najčastejšie vo veľkých obchodných reťazcoch, ktoré prevádzkujú platobný terminál.

Cenník, sadzobník poplatkov

Zoznam ponúkaných produktov a služieb, obsahujúci ich podrobný popis a cenu za každú položku uvedenú v cenníku.

Cenný papier

Peniazmi ocenené právo na majetkové plnenie alebo majetkový nárok vlastníka cenného papiera voči emitentovi, t. j. tomu, kto cenný papier emitoval (vydal). Na druhej strane predstavuje dlh alebo majetkovú povinnosť emitenta cenného papiera voči vlastníkovi cenného papiera. Môže mať podobu listiny (listinný cenný papier) alebo zápisu na účte (zaknihovaný, t. j. dematerializovaný cenný papier).

Číslo bankového účtu

Je jedinečná kombinácia písmen, číslíc a symbolov, určená na identifikáciu bankového účtu. V slovenských podmienkach sa skladá z troch častí:

- predčíslie účtu (maximálne 6-miestne číslo),
- základné číslo účtu (maximálne 10-miestne číslo),
- identifikačného kódu banky (presne 4-miestne číslo). Predčíslie nemusí byť súčasťou čísla bankového účtu.

Čistá mzda (netto)

Ak od hrubej mzdy odpočítame poistné na zdravotné a sociálne poistenie, prípadne dôchodkové sporenie, dostaneme čistú mzdu.

Čistý majetok

Meradlo finančného stavu osoby v danom čase, zodpovedajúce tomu, čo osoba vlastní (majetok), mínus to, čo osoba dlhuje (záväzky).

Daň

Je (v slovenskom práve) platba fyzických alebo právnických osôb, ktorá je vynútiteľná, nenávratná, spravidla neúčelová, zákonom určená a pravidelne sa opakujúca, a ktorú vyberá štát a orgány miestnej samosprávy v prospech verejných rozpočtov a účelových fondov na úhradu verejných výdavkov vo vopred určenej výške a s presne určeným termínom splatnosti. Dane delíme na priame, nepriame a clá.

Darcovstvo

Je poskytnutie daru. Dar je súhrn hmotných i nehmotných statkov, ktoré darca dáva a obdarovaný prijíma. Nemusí ísť nevyhnutne o finančný dar, ale napríklad aj o ideu, poznatok, čas alebo výrobok. Proces darovania upravuje darovacia zmluva, pričom darca nevyžaduje od obdarovaného žiadne priame protiplnenie.

Debetná karta

Debetná platobná karta umožňuje okamžitý prístup k vlastným peniazom na bežnom účte. Debetná platobnej karta môže byť vydaná len k bežnému účtu, nemôže teda existovať bez bežného účtu. Pri platbe debetnou kartou v obchode alebo pri výbere z bankomatu používa klient banky vždy iba vlastné peniaze. Najviac môže vybrať peniaze do výšky disponibilného zostatku.

Dedič

Osoba, ktorá nadobúda majetok smrťou poručiteľa na základe zákona alebo závetu, alebo oboch týchto dôvodov.

Devíza

Je pohľadávka znejúca na cudziu menu v bezhotovostnej podobe. Ide napríklad o peňažné prostriedky v cudzej mene, ktoré sú uložené na účet v banke.

Devízový kurz

Je výmenný pomer dvoch mien v prípade bezhotovostných operácií (napr. pri platbe kartou v zahraničí sa prevod na domácu menu — euro prepočítava devízovým kurzom). Devízový kurz sa líši od valutového kurzu.

Devízový účet

Je bežný účet vedený v inej mene, ako je domáca mena. Účet vedený v inej mene má obvykle aj iné úročenie.

Disponibilný zostatok

Suma peňazí na bežnom účte, ktorou môže klient disponovať, teda ktorú môže použiť na výbery, vklady a prevody. Disponibilný zostatok zahŕňa aj povolené prečerpanie na účte — povolený debet.

Diverzifikácia rizika

Stratégia zameraná na rozloženie (rozptýlenie) rizika výberom širokého portfólia investícií.

Dividenda

Podiel akcionára na zisku spoločnosti, vyplývajúci z vlastníctva akcie spoločnosti. Na vyplatenie dividend nie je právny nárok, podlieha kolektívnemu schváleniu na valnom zhromaždení akcionárov. Môže byť vyplácaná vo forme peňažnej hotovosti alebo aj formou nových akcií. Vyjadruje sa buď pevnou sumou, alebo v percentách z menovitej hodnoty akcie.

Dlh

Je povinnosť dlžníka niečo plniť veriteľovi, druhému účastníkovi záväzkového právneho vzťahu. Z platného záväzku je dlžník povinný niečo dať, konať, niečoho sa zdržať alebo niečo trpieť a veriteľ je oprávnený to od neho požadovať.

Dlhodobý úver

Účelová pôžička splatná spolu s úrokom a všetkými ostatnými príslušnými poplatkami k špecifickému dátumu spravidla o viac ako 5 rokov. Ako príklad by sme mohli spomenúť väčšinu hypotekárnych úverov.

Dlhopis

Cenný papier vydávaný dlžníkom (emitentom), ktorým môže byť štát, banka, podnik, mesto, alebo aj fyzická osoba, ktorá je zapísaná v obchodnom registri. Dlžník (emitent) sa zaväzuje vyplatiť požičané peniaze podľa vopred stanovených pravidiel vo vopred stanovenom čase a navyše vyplatiť aj úrok. Dlhopis sa označuje aj pojmom obligácia (napr. komunálne obligácie, zamestnanecké obligácie).

Dlžník

Z platného záväzku je dlžník povinný niečo dať, konať, niečoho sa zdržať alebo niečo trpieť a veriteľ je oprávnený to od neho požadovať.

Elektronický prevod prostriedkov

Prevod peňazí z jedného účtu na iný bez fyzického prenesenia hotovosti.

Embosovaná platobná karta

Je karta, na ktorej povrchu je vystupujúce (reliéfne) písmo s identifikačnými údajmi majiteľa účtu, ako sú meno držiteľa, číslo karty a dátum platnosti karty. Embosovanou platobnou kartou je možné platiť u obchodníkov v zariadeniach (tzv. imprinter), ktoré nie sú on-line spojené so zúčtovacím centrom ako platobný terminál (pozri POS).

Etika

Súbor morálnych zásad alebo presvedčení, ktorým jednotlivec podriaďuje svoje konanie.

Etický kódex finančných inštitúcií

Súbor pravidiel na ochranu klientov finančných inštitúcií, ktoré sa tieto zaviazali dodržiavať.

Etický kódex bánk v oblasti ochrany spotrebiteľa

Je súbor pravidiel na ochranu klienta bankových inštitúcií, ktorým sa riadia všetky členské banky Slovenskej bankovej asociácie. Kódex okrem iného zavádza aj inštitút bankového ombudsmana, ktorý rieši prípadné spory medzi klientom a bankou.

EURIBOR

Je medzibanková referenčná sadzba v rámci európskej ekonomickej a menovej únie, ktorá bola zavedená v roku 1999, za ktorú sú eurotermínové vklady ponúkané jednou bankou inej banke na medzibankovom trhu. Na výpočet a zverejňovanie Euriboru bola zvolená spoločnosť Reuters.

Existenčné minimum, životné minimum

Úroveň zabezpečujúca najnutnejšie základné životné podmienky. Podľa Čl. 39 Ústavy SR má každý občan právo na zabezpečenie základných životných podmienok. Základné životné podmienky sú jedno teplé jedlo denne, ošatenie a prístrešie.

Finančná gramotnosť

Schopnosť používať poznatky a zručnosti na efektívne riadenie vlastných finančných zdrojov s cieľom zaistiť si celoživotné finančné zabezpečenie.

Finančné ciele

Výsledky snaženia jedinca, prostredníctvom ktorých dosiahne žiadané ekonomické uspokojenie.

Finančný agent

Osoba, ktorej činnosť spočíva v ponuke finančných produktov a v sprostredkovaní finančných produktov v prospech jednej alebo viacerých finančných inštitúcií. Finančný agent musí byť zapísaný v registri, ktorý vedie Národná banka Slovenska.

Finančný plán

Dokument, ktorý identifikuje finančné ciele a potreby jednotlivca, očakávané budúce príjmy, úspory, investície, poistenie a činnosti zamerané na zvládanie dlhov; v typickom prípade obsahuje aj prehľad o čistom majetku fyzickej alebo právnickej osoby.

Finančný poradca

Osoba poskytujúca klientovi konzultačnú a poradenskú činnosť na základe nestrannej analýzy širšieho počtu produktov, dostupných na finančnom trhu. Finančný poradca musí mať na vykonávanie činnosti povolenie udelené Národnou bankou Slovenska.

Finančný trh

Systém trhových vzťahov, finančných inštitúcií, nástrojov a operácií, ktoré sprostredkujú pohyb dočasne voľných peňažných prostriedkov medzi jeho účastníkmi (veriteľmi a dlžníkmi).

Firemná filantropia

Považuje sa za jednu z moderných foriem darcovstva, snaží sa riešiť problémy spoločnosti podporou vzdelávania, inovácií a rozvoja schopností ľudí s cieľom ich sebestačnosti.

Fixná úroková sadzba

Fixná úroková sadzba je úroková sadzba pri úveroch, ktorá sa počas doby fixácie nemení. Obdobie fixácie vzniká na základe dohody medzi klientom a bankou. Fixná úroková miera sa najčastejšie používa pri hypotékach. Doba fixácie býva zvyčajne od 1 do 10 rokov.

Fond ochrany vkladov

Je zo zákona poverený zabezpečovaním a výkonom činností, súvisiacich s ochranou vkladov fyzických osôb a zákonom vymedzených právnických osôb, uložených v bankách a

pobočkách zahraničných bánk, ktoré sú účastníkmi systému ochrany vkladov v Slovenskej republike, a to sú najmä:

- sústreďovanie finančných príspevkov od bánk a pobočiek zahraničných bánk do Fondu ochrany vkladov a nakladanie s týmito finančnými príspevkami a
- poskytovanie náhrad za nedostupné vklady v bankách a v pobočkách zahraničných bánk, v rozsahu a za podmienok ustanovených zákonom o ochrane vkladov a všeobecnými podmienkami vyplácania náhrad za zákonom chránené nedostupné bankové vklady.

Účastníkmi systému ochrany vkladov v Slovenskej republike, podľa zákona o ochrane vkladov, sú banky a pobočky zahraničných bánk na celom jej území. Od 1. novembra 2008 sa poskytuje jednému vkladateľovi náhrada za nedostupný vklad, chránený podľa zákona č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov v znení neskorších predpisov v plnej výške, t. z. bez limitu.

Garančný fond investícií

Fond slúžiaci na výplatu náhrad za nedostupný klientsky majetok: klientov — obchodníkov s cennými papiermi, správcovských spoločností, vykonávajúcich správu individuálnych portfólií. Na Slovensku sú chránené všetky vklady sporiteľov, nadácií a vybraných podnikov vo výške 100%, obdobne je to aj v prípade Fondu ochrany vkladov.

Hodnoty, rebríček hodnôt

Presvedčenie jednotlivca o tom, čo je dôležité, uznávané a hodnotné. Toto presvedčenie často ovplyvňuje rozhodnutia jednotlivca.

Hrubá mzda (brutto)

Je mzda pred odpočítaním daní, zdravotného a sociálneho poistenia a ďalších povinných a dobrovoľných zrážok.

Hypotéka

Je dlhodobý úver, ktorého účelom je nadobudnutie, výstavba alebo rekonštrukcia nehnuteľnosti. Podmienkou jeho poskytnutia je zriadenie záložného práva na nehnuteľnosť v prospech banky. Pod hypotékou sa môže rozumieť hypotekárny úver v zmysle zákona o bankách alebo iný úver zaručený nehnuteľnosťou. Takýto úver, na rozdiel od hypotekárneho úveru, môže byť poskytnutý aj do výšky 100 a viac percent hodnoty založenej nehnuteľnosti. Klient si však v tomto prípade nemôže uplatniť nárok na štátnu podporu.

Hypotekárny úver

Je úver s lehotou splatnosti najmenej 4 roky a najviac 30 rokov. Je zabezpečený záložným právom k tuzemskej nehnuteľnosti, financovaný prostredníctvom vydávania a predaja hypotekárnych záložných listov hypotekárnou bankou, ktoré poskytuje hypotekárna banka na zákonom stanovené účely. Môže byť poskytnutý maximálne do výšky 70 % hodnoty založenej nehnuteľnosti. Klient si v prípade hypotekárneho úveru môže uplatniť nárok na štátnu podporu, ak ju štát poskytuje.

Charge karta

Charge karta je druh úverového produktu naviazaného na platobnú kartu. Držiteľ takejto karty vykonáva, podobne ako pri kreditnej karte, počas daného obdobia, zvyčajne 1 mesiaca, transakcie maximálne do výšky schváleného úverového limitu. Na konci obdobia však musí na rozdiel od kreditnej karty uhradiť celý dlh a nemá možnosť splatiť dlh splátkami v neskorších obdobiach.

Chudoba, hmotná núdza

V Slovenskej republike pojem chudoba nie je legislatívne definovaným pojmom. Za jeho

synonymum možno považovať pojem hmotná núdza. Hmotná núdza je stav, keď príjem občana a fyzických osôb, ktoré sa s občanom spoločne posudzujú, nedosahuje životné minimum, ustanovené osobitným predpisom (zákon o životnom minime) a občan a fyzické osoby, ktoré sa s občanom spoločne posudzujú, si príjem nemôžu zabezpečiť alebo zvýšiť vlastným pričinením. S chudobou súvisia aj všeobecné pojmy: sociálne minimum a existenčné minimum, ktoré nie sú oficiálne zadefinované a ani legislatívne upravené.

IBAN (International Bank Account Number)

Medzinárodné číslo bankového účtu, používané pri zahraničných transakciách v rámci EÚ, ktoré má rovnakú štruktúru vo všetkých krajinách únie.

Imprinter

Imprinter je mechanické zariadenie (predchodca on-line platobných terminálov – POS), ktoré umožňuje uskutočniť platbu embosovanými platobnými kartami. Obchodník pomocou imprinteru skopíruje potrebné údaje karty na vykonanie platby a držiteľ karty údaje autorizuje svojím podpisom. Prostriedky nie sú z účtu klientovi odúčtované okamžite, ale až po doručení dokumentácie (dokladu o predaji) o vykonanej transakcii obchodníkom svojej banke.

Impulzívne kupovanie

Kupovanie tovarov alebo služieb bez predchádzajúceho zváženia potrieb, cieľov alebo dôsledkov.

Indexácia

Spôsob zachovania reálnej hodnoty poistného plnenia, ktorý je dohodnutý v poistnej zmluve, formou zvyšovania poistnej sumy a poistného v dôsledku existujúcej inflácie.

Inflácia

Znehodnotenie peňazí, ktorého najčastejším prejavom je celkové zvýšenie cenovej hladiny tovarov a služieb v ekonomike; opakom je menej bežná deflácia. Rast obeživa v miere presahujúcej množstvo tovaru a služieb na trhu.

Inkaso, príkaz na inkaso

Inkaso a príkaz na inkaso je spôsob pravidelnej úhrady za služby, ako sú elektrina, nájomné, plyn, telefón, ktorý sa používa v prípadoch, ak uhrádzaná suma nie je rovnaká. Na vytvorenie inkasného spôsobu platenia je nevyhnutné, aby klient, ktorý je majiteľom účtu, dal svojej banke písomný súhlas na prevod prostriedkov zo svojho účtu, v prospech účtu príjemcu. Ide teda o druh (prevodného) príkazu, ktorý vykonáva banka na pokyn príjemcu, z účtu klienta.

Investovanie

Činnosť, zameraná na rozloženie (umiestnenie) voľného kapitálu, s cieľom jeho zhodnotenia. Najčastejšie ide o nákup cenných papierov, ako sú akcie, dlhopisy, podielové listy a nehnuteľnosti, za účelom dosiahnutia zisku po istom čase. S investovaním je spojené riziko straty, preto je potrebné analyzovať a rozložiť riziko (minimalizovať ho), vyhodnotiť výšku možného výnosu (investičná stratégia) a stanoviť trvanie investície (investičný horizont).

Istina

Je požičaná suma peňazí, z ktorej banka počíta výšku úrokov, a ktorá sa splácaním znižuje.

Jednoduchý úrok

Úrok, počítaný periodicky výlučne z istiny úveru alebo z istiny investície, bez zahrnutia predchádzajúcich získaných úrokov.

Kapitálová strata

Peňažná strata, ktorá vznikne, keď predajná cena majetku klesne pod pôvodnú kúpnu cenu majetku.

Kapitálový výnos

Príjem, ktorý sa dosiahne, keď predajná cena majetku presiahne jeho pôvodnú kúpnu cenu.

Kariéra

Pojem kariéra predstavuje, v širšom zmysle slova, spôsob života a sociálne prostredie, v ktorom trávime väčšinu času dňa, a ktoré sa úzko prelínajú s našim osobným životom. Preto je naplánovanie „správnej“ kariéry pre každého z nás zásadným krokom na dosiahnutie pocitu spokojnosti a kľúčom na dosiahnutie očakávaných životných štandardov.

Karty s uloženou hodnotou

Predplatené plastové karty, ktoré umožňujú nákup do výšky predplateného limitu. Po jeho vyčerpaní sa karta zničí alebo ak je "dobíjateľná", je možné jej limit opätovne doplniť z účtu.

Krádež identity

Je vydávanie sa za inú osobu používaním jej mena, čísla kreditnej alebo debetnej karty, čísla sociálneho zabezpečenia alebo iných osobných informácií za účelom spáchania podvodu.

Kreditná karta

Kreditná platobná karta je úverový produkt, ktorý umožňuje klientovi čerpať úver, do bankou schválenej výšky úverového limitu. Kreditná karta umožňuje, podobne ako debetná platobná karta, uskutočňovať platby a výbery hotovosti. Na rozdiel od debetnej platobnej karty, klient nemusí mať v banke bežný účet. Majiteľ kreditnej karty môže čerpať úver počas istého obdobia (väčšinou 30 až 50 dní) bezúročne. Po uplynutí bezúročného obdobia musí klient zaplatiť minimálnu splátku (od 5 do 10 % z vyčerpanej sumy) a zostatok úverového limitu môže použiť v ďalšom období.

Lehota splatnosti úveru

Je doba, počas ktorej dlžník spláca úver formou pravidelných splátok. Od lehoty splatnosti je závislá výška splátky. Dlhšia lehota splatnosti znižuje pravidelné splátky, vďaka čomu sa zvyšuje dostupnosť úveru, ale zároveň rastie celková cena úveru.

Likvidita

Je schopnosť uhrádzať svoje záväzky. Vlastnosť aktíva/majetku, ktorá umožňuje vymeniť ho za hotovosť bez straty hodnoty.

Majetok

Predstavuje hmotné i nehmotné prostriedky, ktoré vlastní fyzická osoba alebo právnická osoba a prinášajú jej ekonomický úžitok. Z časového hľadiska môže ísť o dlhodobý majetok alebo krátkodobý majetok.

Malus

Postih poisteného z dôvodu nepriaznivého škodového priebehu poistenia. Malus sa zvyčajne uskutočňuje formou prirážky na poistnom od poistného obdobia, nasledujúceho po vzniku poistnej udalosti.

Medziúver

Je špecifický úverový produkt, poskytovaný len stavebnými sporiteľňami, ktorý slúži na preklopenie časového obdobia do pridelenia cieľovej sumy, uvedenej v zmluve o stavebnom sporení.

Miera výnosnosti

Ročné výnosy investície, vyjadrené v percentách investovanej sumy; tiež známe ako výnos. Príklad: Ročná dividenda vo výške 3 eura vydelená cenou akcie 34 eur = 0,088; čo predstavuje mieru výnosnosti 8,8 %.

Mimoriadna splatnosť úveru

Mimoriadna splatnosť úveru nastáva v prípade, ak klient jednostranne porušil podmienky, za ktorých mu bol poskytnutý úver. V takomto prípade je klient povinný banke splatiť úver, v termíne stanovenom bankou, v celej výške. Podmienky vyhlásenia mimoriadnej splatnosti úveru sú stanovené v zmluve o poskytnutí úveru a v obchodných podmienkach. Najčastejším dôvodom na mimoriadnu splatnosť úveru je meškanie so splátkami úveru, použitie úveru na iný účel, ako bol v zmluve stanovený, a poskytnutie nepravdivých údajov banke.

Mzda

Cena práce, obvykle počítaná podľa mzdovej tarify alebo mzdovej sadzby. Vypláca sa v dohodnutých termínoch, spravidla mesačne.

Náhrada škody

Odškodnenie za určitú utrpenú ujmu. Poskytuje sa v peniazoch alebo ako vecné plnenie.

Nájomná zmluva

Zmluva, ktorou prenajímateľ prenecháva za nájomné nájomcovi vec, aby ju dočasne (v dojednanej dobe) užíval alebo z nej bral aj úžitky.

Náklady obetovanej príležitosti

Hodnota možných alternatív, ktorých sa osoba vzdá pri výbere jednej na úkor inej, tiež nazývaná alternatívne náklady.

Nákup na splátky

Plán zakúpenia výrobku s malou alebo nulovou akontáciou, jeho prenajatím až do doby vyplatenia poslednej splátky. V momente vyplatenia poslednej splátky celá vyplatená suma prevyšuje kúpnu cenu výrobku.

Neplnenie

Nesplnenie finančných záväzkov alebo porušenie zmluvy.

Nepovolené prečerpanie

Ak klient minie viac peňazí, ako je jeho stav na bežnom účte a s bankou nemá dohodu o poskytnutí kontokorentného úveru (povolené prečerpanie „povolený debet“), nastane nepovolené prečerpanie. Klient z prečerpanej sumy platí výrazne vyšší úrok, ako je to v prípade povoleného prečerpania alebo kreditnej karty.

Neživotné poistenie

Je samostatný druh poistenia, ktorý zahŕňa poistenie úrazu, poistenie choroby, hnutelných a nehnuteľných vecí proti rôznym rizikám, poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú inej osobe, poistenie úveru, kaucie a rôznych finančných strát, poistenie právnej ochrany, asistenčné služby a pod.

Nominálna úroková miera

Je bežná úroková miera, uvedená v zmluve alebo v úrokovom lístku banky, ktorá však na rozdiel od reálnej úrokovej miery neodráža vplyv očakávanej inflácie.

Núdzový fond

Peniaze, vyčlenené na neočakávané výdavky alebo na živobytie, v prípade straty zamestnania.

Obchodné podmienky, všeobecné obchodné podmienky

Sú dokumentom, ktorý upravuje všetky vzťahy medzi klientom a poskytovateľom finančnej služby a sú spravidla súčasťou zmluvy o finančných službách. Súčasťou obchodných podmienok sú napríklad: definície pojmov, spôsob zriadenia, vedenia, zrušenia bežného účtu, spôsob vykonávania platobného styku, spôsob spoplatňovania poskytovaných služieb, spôsob informovania klienta o zmenách a podobne.

Obchodný plán

Pomáha zamerať sa na svoje obchodné ciele, analyzuje ich, vyjasňuje si štruktúru a aktivity manažmentu na vymedzený časový úsek dopredu. Vytvára kritériá, meradlo úspechu, či neúspechu. Je to ideálny dokument na potvrdenie serióznosti spoločnosti a je podmienkou strednodobého až dlhodobého plánovania.

Obligácia

(pozri pojem Dlhopis)

Odňatie, zabavenie veci

Zabavenie zábezpeky, často bez predchádzajúceho oznámenia, v prípade, že dlžník prestane splácať pôžičku.

Osobný dôchodkový účet

Je samostatným účtom sporiteľa, ktorý si sporí prostriedky v systéme starobného dôchodkového sporenia, v tzv. II. pilieri. Na tomto účte sa akumulujú nasporené finančné prostriedky v podobe tzv. dôchodkových jednotiek. Výška nasporenej sumy na osobnom dôchodkovom účte závisí, jednak od množstva odvedených finančných prostriedkov na tento účet a jednak od úspešnosti investičnej stratégie dôchodkovej správcovskej spoločnosti.

p. a. (Per annum)

Je skratka používaná v súvislosti s úrokovou sadzbou pri úveroch a vkladoch a znamená „za rok“. Napríklad: pri vkladoch úroková sadzba označená ako 5 % p. a. znamená, že za rok na vklade získate 5 % z vložených peňazí.

PIN (Personal Identification Number)

Zvyčajne štvormiestne osobné identifikačné číslo viažuce sa k platobnej karte. PIN umožňuje vykonávať transakcie, ako sú napr. platba za tovar v obchode alebo vyber peňazí z bankomatu.

Plán príjmov a výdavkov

Je to iný výraz pre rozpočet.

Platobná karta

Umožňuje majiteľovi vyberať hotovosť (napríklad z bankomatu alebo na pobočke banky) a uhrádzať platby za tovary a služby (pomocou platobného terminálu alebo imprinteru). Najrozšírenejším druhom platobných kariet na Slovensku je debetná karta, ktorá je naviazaná

na bežný účet a majiteľ karty používa vlastné finančné prostriedky z vlastného účtu. Ďalším druhom je kreditná karta, v prípade ktorej klient čerpá úver z banky.

Platobná metóda

Spôsob vyrovnania finančného záväzku – hotovosťou, bezhotovostne (platobným príkazom), poštovým peňažným poukazom, kreditnou kartou, debetnou kartou, čipovou kartou alebo kartou s predplatenou hodnotou a iné.

Platobný príkaz

Je pokyn klienta, adresovaný banke na uskutočnenie bankového prevodu (pripísania alebo odpísania peňažných prostriedkov). Rozlišujeme príkaz na úhradu a na inkaso.

Klient môže vykonať bankový prevod niekoľkými spôsobmi:

- jednorazovým prevodným príkazom na úhradu,
- trvalým prevodným príkazom na úhradu,
- hromadným prevodným príkazom na úhradu,
- jednorazovým príkazom na inkaso (inkasom),
- trvalým príkazom na inkaso,
- prostredníctvom platobnej karty alebo iného platobného prostriedku.

Platobný príkaz môže byť podaný v papierovej podobe na pobočke banky alebo elektronicky – napr. cez internetbanking.

Platobný terminál (POS - Point of Sale)

Je elektronické zariadenie v obchodoch, ktoré umožňuje klientovi platiť za tovar a služby bezhotovostne, pomocou platobnej karty. Softvér platobných terminálov je schopný sledovať tržby, zásoby a informácie o zákazníkoch.

Podielový fond

Spoločný majetok podielnikov, zhromaždený a spravovaný správcovskou spoločnosťou, ktorá vydáva podielové listy a investuje tento majetok. Správca fondu investuje do diverzifikovaného portfólia cenných papierov, akými sú napr. akcie, dlhopisy alebo nástroje peňažného trhu. Podielový fond je založený na účely zhodnotenia majetku podielnikov formou investovania na finančných trhoch. Majetkové práva podielnikov sú reprezentované podielovými listami.

Podnikateľ

Fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá vykonáva sústavnú činnosť vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť, za účelom dosiahnutia zisku, na základe oprávnenia alebo zo zákona. Podniká na vlastný účet, hospodári s majetkom a nesie podnikateľské riziko.

Podvod

Úmyselné konanie, ktorým niekto uvedie inú osobu do omylu alebo využije jej omyl na obohatenie seba alebo niekoho iného.

Poistenie súkromné

Je organizované ako dobrovoľné (nepovinné), pričom sa v ňom okrem princípu solidarity výrazne uplatňuje aj princíp individuálnosti. Vykonávajú ho komerčné inštitúcie na ziskovom princípe. Výšku poistného, výšku poistného plnenia a ďalšie dôležité podmienky tohto poistenia určuje poistná zmluva.

Poistenie verejné

Ide o povinné poistenie, kde okruh poistencov a aj výšku poistného upravuje zákon. Hlavnými

druhmi verejného poistenia sú sociálne poistenie realizované Sociálnou poisťovňou a zdravotné poistenie realizované zdravotnými poisťovňami. Verejné poistenie je organizované ako povinné poistenie na princípe solidarity.

Poistenie zodpovednosti

Je poistenie, pri ktorom má poistený právo, aby poisťovňa za neho zaplatila škodu, ktorú on spôsobil niekomu inému (napr. pri vytopení susedov).

Poistený

Osoba uvedená v poisťnej zmluve, ktorej vyplýva z poistenia právo na poistné plnenie ak nastane poistná udalosť, a to bez ohľadu na to, či poistenie dohodla sama alebo iná osoba (poistník).

Poistka

Je písomné potvrdenie poisťovateľa o uzavretí poisťnej zmluvy.

Poistná doba

Je doba, na ktorú bolo poistenie dohodnuté.

Poistná suma

Horný limit finančnej náhrady, ktorú poisťovateľ poskytne v prípade poisťnej udalosti, ak sa splnia podmienky, dohodnuté v poisťnej zmluve.

Poistná udalosť

Je udalosť, ktorá je bližšie určená v poisťnej zmluve a na základe ktorej vzniká právo na vyplatenie poistného plnenia (napr. pri havárii autobusu — škodová udalosť) utrpí škodu 5 ľudí (5 poistných udalostí).

Poistná zmluva

Je zmluva, ktorou sa poisťovateľ zaväzuje poistenému poskytnúť poistné plnenie, ak nastane poistná udalosť, v zmluve bližšie určená. Osoba, ktorá s poisťovateľom zmluvu uzavrela (poistník) sa zaväzuje platiť poisťovateľovi dohodnuté poistné.

Poistné

Cena za poistenie. Môže byť platené jednorazovo, za celú dobu poistenia (jednorazové poistné) alebo v dohodnutých časových obdobiach, napr. mesačne, štvrťročne, polročne, ročne (bežné poistné).

Poistné obdobie

Je časové obdobie, dohodnuté v poisťnej zmluve, za ktoré sa platí poistné (tzv. bežné poistné).

Poistné plnenie

Je plnenie, ktoré je poisťovateľ povinný poskytnúť, ak nastala poistná udalosť. Poisťovateľ ho poskytne v súlade s obsahom poisťnej zmluvy.

Poistník

Osoba (fyzická alebo právnická), ktorá s poisťovateľom uzatvorila poistnú zmluvu. Je povinná platiť poistné za poistnú ochranu a má práva stanovené v poisťnej zmluve. Má aj právo zmluvu vypovedať.

Poisťovateľ

Právnická osoba, ktorá má povolenie na vykonávanie poisťovacej činnosti, v súlade s platnou

legislatívou.

Porovnávacie nakupovanie

Proces získavania informácií o produktoch a službách, s cieľom nájsť najvyššiu kvalitu alebo vlastnosti, za najpriaznivejšiu cenu.

Portfólio

Súbor cenných papierov — akcií, dlhopisov, podielových listov a nehnuteľností, ktoré investor vlastní.

POS (pozri pojem Platobný terminál)

Povolené prečerpanie (kontokorent, kontokorentný úver)

Povolené prečerpanie je úverový produkt, ktorý banka môže poskytnúť klientovi spolu s bežným účtom. Banka klientovi umožňuje ísť do „mínusu“. Ide v podstate o predschválený úver, ktorého veľkosť sa odvíja od výšky príjmu poukazovaného na účet. Povolené prečerpanie musí byť medzi klientom a bankou uvedené a dohodnuté v zmluve.

Pôžička do výplaty

Vysoko úročená rýchla pôžička, poskytovaná špecifickými podnikmi, ktoré prispôbujú cyklus jej splácania výplatným dňom dlžníka. Túto prax v niektorých štátoch zakazuje zákon.

Pracovné miesto

Pozícia v zamestnaní, so špecifickými povinnosťami a odmenou.

Pracovný príjem

Je príjem zo zamestnania vrátane provízií.

Predčasné splatenie úveru

Ak klient banke po vzájomnej dohode uhradí nesplatenú časť úverovej pohľadávky skôr, ako bola pôvodne dojednaná lehota splatnosti úveru v úverovej zmluve, ide o predčasné splatenie úveru. Takáto dohoda medzi bankou a klientom musí mať vždy písomnú formu. V niektorých prípadoch je predčasné splatenie úveru spoplatnené.

Prehľad peňažných tokov

Prehľad príjmov a platieb za dané obdobie; pomáha pri zostavovaní rozpočtu; tiež známy pod názvom výkaz príjmov a výdavkov.

Príjem

V domácnosti sú to peniaze, zarobené zo zamestnania, podnikania alebo z investovania do cenných papierov, výhry a pod. V podnikaní je to suma peňazí, ktoré podnikateľ získava z predaja svojich výrobkov, tovarov alebo služieb. Ide o prírastok peňažných prostriedkov alebo ich ekvivalentov (napr. šeky, peňažné poukážky).

Príjem z úrokov

Peniaze, ktoré získava veriteľ od finančných inštitúcií, štátu, podnikov alebo iných subjektov za používanie jeho peňazí.

Prospekt cenného papiera

Je to dokument, ktorý poskytuje podrobné informácie o podielových fondoch, akciách, dlhopisoch a iných investíciách, ponúkaných na predaj. Musí byť zverejnený prostredníctvom médií a internetu, pred začatím obchodovania.

Reálna úroková miera

Zohľadňuje vplyv očakávanej inflácie. Ide teda o rozdiel medzi nominálnou úrokovou mierou a očakávanou infláciou. V prípade vkladov je z dlhodobého hľadiska dôležité, aby reálna úroková miera mala kladnú hodnotu. Jej záporná hodnota znamená, že v sledovanom období miera inflácie je vyššia ako ponúkaná nominálna úroková miera.

Reklama

Oznámenie, obvykle platené, informujúce o výrobkoch alebo službách, ktorého cieľom je podporiť ich predaj.

Renta

Je to pravidelný príjem, plynúci z vlastníctva majetku, ktorý môže byť vo finančnej alebo inej forme.

Revolvingový úver

Automaticky obnovovaný úver. Po uplynutí dohodnutej lehoty pokračuje úverový vzťah s rovnakými podmienkami. Príkladom takéhoto úveru je kreditná karta.

Riadenie rizík

Proces výpočtu rizika a vytvorenia spôsobov na jeho minimalizáciu alebo na zvládnutie straty, napr. zakúpením poistenia alebo diverzifikáciou (rozložením) investícií.

Riziko

Miera pravdepodobnosti straty alebo neistoty návratnosti investície.

Ročná percentuálna miera nákladov (RPMN)

RPMN predstavuje celkové náklady spojené s úverom (napr. spotrebiteľským) alebo pôžičkou. RPMN je číslo vyjadrené v percentách, ktoré spotrebiteľovi umožňuje jednoduché porovnanie spotrebiteľských úverov a pôžičiek v predzmluvnej fáze. Do výpočtu sa zahŕňajú nielen výška úrokovej sadzby, ale aj poplatky, ktoré sú spojené s úverom alebo pôžičkou. Pre spotrebiteľa je najvýhodnejším úverom alebo pôžičkou tá, ktorá má najnižšiu hodnotu RPMN (pri rovnakej sume úveru a dobe, na ktorú je poskytnutý).

Rozhodovanie systematické

Metóda výberu ďalších krokov, po získaní a vyhodnotení informácií a zvážení nákladov a prínosov rôznych alternatív a ich dôsledkov.

Rozpočet

Plán príjmov a výdavkov na určité obdobie.

Môže ísť pritom o rodinný rozpočet, rozpočet obce, štátny rozpočet.

Ručiteľ

Je osoba, ktorá sa zaväzuje zaplatiť banke dlh namiesto dlžníka v prípade, ak dlžník neplatí riadne a včas.

Rýchle pôžičky

Sú to vysoko úročené krátkodobé pôžičky, poskytované špecifickými podnikmi (nebankové subjekty), ktoré prispôbujú cyklus ich splácania výplatným dňom dlžníka. Túto prax v niektorých štátoch zakazuje zákon.

Sadzobník poplatkov banky

Je dokument, v ktorom sú uvedené všetky poplatky banky. Cenník, spolu s obchodnými

podmienkami banky, sú súčasťou každej zmluvy o poskytovaní bankových produktov a služieb. O cenách musí byť klient informovaný ešte pred podpisom zmluvy. Cenník musí banka zverejňovať na pobočke banky a na internete. O zmenách v cenníku musí byť klient informovaný 15 dní pred zmenou. Spôsob informovania je dohodnutý v zmluve alebo v obchodných podmienkach banky. Banka musí o zmenách informovať aj Národnú banku Slovenska, ktorá vybrané ceny zverejňuje na svojej webovej stránke. Počas trvania zmluvného vzťahu banka môže upraviť ceny. Ak klient nesúhlasí, má právo v súlade s obchodnými podmienkami odstúpiť od zmluvy.

Sankčná úroková sadzba, sankčný úrok

V prípade, ak klient pri úvere porušil podmienky zmluvy (napr. v prípade omeškania splátky), platí v banke sankčný úrok.

Sociálna dávka – dávka v hmotnej núdzi

Je to všeobecný pojem, jeho synonymum a v legislatíve ukotvený pojem, je dávka v hmotnej núdzi a príspevky k dávke v hmotnej núdzi. Občanom v hmotnej núdzi sa poskytuje pomoc, a to formou dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke v hmotnej núdzi. Môže sa poskytovať v peňažnej forme, vecnej forme alebo kombinovanej forme. Sociálnou dávkou je aj finančný príspevok štátu pre rodiny s nezaopatrenými deťmi a finančný príspevok na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia.

Sociálna podpora (rodinné dávky)

Ide o rodinné dávky, financované zo štátneho rozpočtu, rozpočtu obce, prostredníctvom ktorých sa štát alebo obec priamo podieľa na riešení niektorých životných situácií (najmä narodenie, výživa a výchova dieťaťa). Nárok na rodinné dávky nie je podmienený platením príspevkov, či príjmovými pomermi oprávnených osôb.

Sociálna pomoc

Predstavuje systém náhradných zdrojov, najčastejšie v situáciách hmotnej núdze najzraniteľnejších skupín obyvateľov. Občan, ktorý je bez príjmu alebo má minimálny príjem, má nárok na pomoc zo strany štátu formu dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke, ktoré sú dočasnou náhradou pracovného príjmu. Občan s ťažkým zdravotným postihnutím má nárok na sociálnu službu alebo kompenzáciu zdravotného postihnutia.

Sociálne minimum, životné minimum

Za jeho synonymum možno považovať životné minimum. Životné minimum je spoločensky uznaná minimálna hranica príjmov fyzickej osoby, pod ktorou nastáva stav jej hmotnej núdze.

Sociálne poistenie

Je to systém poistení (nemocenské, starobné, invalidné, úrazové, garančný fond, poistenie v nezamestnanosti, rezervný fond). Jeho úlohou je ochrana obyvateľov v rôznych situáciách (ako napr. materstvo, či pracovná neschopnosť), a to najmä pokiaľ ide o následky vo vzťahu k pracovnej sile. Podstata poistného systému vychádza z predchádzajúcej ekonomickej aktivity občanov a ich príjmov. Ide o systém zásluhovosti, ktorý je súčasťou reformy sociálneho poistenia, čo v praxi znamená, že výška poistnej dávky bude adekvátna odvedenej časti (odvodov do poistných fondov) prostriedkov do systému.

Splátka

Splátka je pravidelná platba za poskytnutý úver, ktorú platí dlžník (klient) veriteľovi (banke) v stanovených (zväčša mesačných) intervaloch.

Splátka sa skladá z dvoch častí, zo splátky istiny a z úroku. Súhrn všetkých splátok tvorí

celkovú výšku požičaných prostriedkov a úrokov zaplatených za poskytnutie úveru.

Splátkový kalendár

Je rozpis jednotlivých splátok úveru, uvedený v zmluve. Splátkový kalendár úveru obsahuje termíny splatnosti a výšku jednotlivých splátok.

Spoluúčasť

Je to dojednanie v poisťnej zmluve, že poisťovňa zníži každé poisťné plnenie o vopred dohodnutú sumu, ktorá môže byť určená v peniazoch alebo v percentách. Výška spoluúčasti má vplyv na poisťné (čím vyššia spoluúčasť, tým nižšie poisťné).

Sponzoring

Sponzoring je peňažná alebo iná forma podpory, poskytnutá za dohodnutú protislužbu. Sponzoring je teda „príspevok s protiplnením“. Sponzorský príspevok je možné poukázať najčastejšie na základe zmluvy o reklame, kedy príjemca vykáže činnosti smerujúce k naplneniu marketingových cieľov sponzora.

Sporenie

Proces vyčleňovania časti príjmu na použitie v budúcnosti. Úspory sú zdrojom okamžitej hotovosti v prípadoch núdze a zároveň sú určené na plnenie krátkodobých cieľov a investovanie.

Sporiaci dlhopis

Dokument, predstavujúci pôžičku na dobu dlhšiu než 1 rok, ktorá bude splatená spolu s úrokmi k presne stanovenému dátumu.

Sporiaci účet

Je krátkodobý vkladový produkt, kombinácia terminovaného vkladu a bežného účtu. Na jednej strane poskytuje vyššie úročenie, podobne ako termínované vklady, na strane druhej peniaze na účte nie sú viazané, podobne ako na bežnom účte.

Spotrebiteľské úvery

Sú špecifické typy úveru v zmysle zákona o spotrebiteľských úveroch. Spotrebiteľským úverom je každý úver, poskytnutý na viac ako 3 mesiace, v rozpätí od 200 do 20 000 eur, ktorého účelom nie je zabezpečenie bývania a je splácaný viac ako 4 splátkami. Najčastejšími úvermi, ktoré sa riadia podľa tohto zákona, sú spotrebiteľské úvery od bánk, kreditné karty, lízing, úvery a pôžičky splátkových spoločností.

Spotrebný úver

Je úver, poskytnutý domácnostiam za účelom nákupu spotrebných tovarov alebo služieb, resp. zaobstarania bývania. Na rozdiel, od napr. investičných úverov sa predmet kúpy nestáva zdrojom príjmov na splatenie tohto úveru. Spotrebný úver môže mať podobu kontokorentného úveru (povolené prečerpanie, kreditnej karty, splátkového úveru) a úverov na bývanie (hypotéka, hypotekárny úver).

Správa o úverovej histórii

Úradný záznam úverovej histórie dlžníka, vrátane takých informácií ako výška a typ využitého úveru, dlžné sumy, akékoľvek porušenia povinností, vyhlásenia bankrotu alebo daňové pohľadávky.

Stavebné sporenie

Je účelový, štátom podporovaný produkt stavebných sporiteľní, ktorého cieľom je získať

prostriedky na kúpu, výstavbu alebo rekonštrukciu bývania. Stavebné sporenie sa skladá z dvoch fáz. Prvou fázou je sporenie, keď klient ukladá na účet v stavebnej sporiteľni prostriedky, kde sa mu pravidelne pripisujú úroky a štátna prémie. Po splnení podmienok klient môže získať v druhej fáze stavebný úver.

Stavebný úver

Je špecifický typ úveru, poskytovaný stavebnými sporiteľňami, určený najmä na účely zabezpečenia bývania. Samotnému poskytnutiu úveru predchádza fáza sporenia, ktoré je zvýhodnené štátnou prémieou.

St'ážnosť

Vyjadrenie nespokojnosti s výrobkom/službou, často vo forme listu, adresovaného predávajúcemu alebo finančnej inštitúcii, ktorý dokumentuje problémy a uvádza požadované riešenie.

Škodová udalosť

Udalosť, z ktorej vznikla škoda a je dôvodom vzniku práva poškodeného na poistné plnenie. V rámci jednej škodovej udalosti môže vzniknúť niekoľko poistných udalostí. Napr. pri havárii autobusu, ktorá predstavuje jednu škodovú udalosť, utrpí škodu päť poistených ľudí, a teda ide o päť poistných udalostí.

Termínovaný vklad

Je produkt bánk, ktorý umožňuje zhodnotiť peniaze klienta, počas pevne stanoveného obdobia. Úroková sadzba počas tohto obdobia zostáva nezmenená.

Tolerančné obdobie

Čas, kedy dlžník môže splatiť dlžnú sumu splatného úveru v plnej výške bez finančných poplatkov alebo splatiť poistnú istinu bez pokuty.

Transferová platba

Peniaze, ktoré štát poskytuje občanom pre iné dôvody, než je bežné zamestnanie alebo než je výmena za tovar a služby. Príkladom takejto platby sú sociálne dávky, podpora v nezamestnanosti a pod.

Trvalý platobný príkaz

Trvalý platobný príkaz sa používa pri pravidelných (obvykle mesačných) úhradách, pri ktorých je vopred známa uhrádzaná suma. Majiteľ účtu, pri vytvorení trvalého platobného príkazu, stanoví číslo účtu prijímateľa, výšku sumy, čas platnosti príkazu, periodicitu uhrádzania a dátum splatnosti.

Účastník súkromného poistenia

Zmluvné strany, t. j. poisťovateľ a poisťník a ďalej poistený (osoba, ktorá je uvedená v poistnej zmluve, a ktorá má právo na poistné plnenie) a každá ďalšia osoba, ktorej zo súkromného poistenia vzniklo právo alebo povinnosť (napr. poškodený, ktorému vzniklo právo na poistné plnenie).

Úrok

Je cena peňazí za ich poskytnutie na vopred dohodnuté obdobie. Pri vkladoch je to suma, ktorú platí banka klientovi, pri úveroch je to suma, ktorú platí klient banke.

Je to tiež suma, ktorú finančné inštitúcie, štát alebo korporácie platia za používanie peňazí investora.

Úroková sadzba

Je cena peňazí (úverov a vkladov) vyjadrená v percentách, daná ako pomer úroku a vkladu.

Úrok z omeškania

Je suma, ktorú musí dlžník uhradiť banke v prípade omeškania splátky úveru. Spôsob výpočtu a výška úrokovej sadzby je stanovená v zmluve a vo všeobecných obchodných podmienkach.

Úschova účtovných dokladov

Proces udržiavania riadnych účtovných záznamov finančných záležitostí osoby, vrátane získaných príjmov, uhradených daní, výdavkov na domácnosť, pôžičiek, poistení a právnych dokumentov.

Úver

Je produkt, pri ktorom banka poskytne na isté, vopred stanovené obdobie, určenú sumu peňazí a klient sa zaviazuje poskytnuté prostriedky vrátiť a zaplatiť úrok.

Úverová poradenská služba

Organizácia, poskytujúca poradenstvo v oblasti zvládania dlhov a nakladania s peniazmi a poradenstvo ľuďom s problémami so zadlžením.

Úverové skóre

Štatistická miera bonity žiadateľa o úver, ktorá predstavuje pravdepodobnosť splatenia úveru.

Úverový register

Úverový register spravuje informácie o úveroch, o povolenom prečerpaní na účte, vydaných kreditných kartách, podaných žiadostiach o úver klientov v bankách. Každý klient má pravo dozvedieť sa, aké informácie o ňom úverový register vedie. Tieto informácie bývajú poplatné. Informácie z úverového registra výrazne znižujú náklady, spojené s hodnotením schopnosti klienta splácať úver.

Úveru schopný, bonitný

Predpoklad, že konkrétny dlžník má dostatočný majetok, aktíva a/alebo inklináciu splácať pôžičku.

Úžerník

Osoba, ktorá požičiava peniaze za neprimerané úroky.

Valuta

Valuta je cudzia mena v hotovostnej podobe. Valutový kurz je výmenný pomer dvoch mien, v prípade hotovostných operácií – napr. pri zámene peňažných prostriedkov v banke alebo zmenárni.

Variabilná úroková sadzba

Je pri úveroch úroková sadzba, ktorej výška sa počas trvania úveru mení v závislosti od trhových podmienok. Najčastejšie sa variabilná úroková sadzba prispôbuje zmenám základnej úrokovej sadzby Európskej centrálnej banky a sadzbám, za ktoré si banky požičiavajú medzi sebou (EURIBOR).

Variabilný symbol

Je maximálne 10-miestne číslo, ktoré je spolu s konštantným symbolom, číslom účtu platiteľa a príjemcu, sumou, menou a dátumom splatnosti, súčasťou prevodného príkazu. Vyplnenie

variabilného symbolu nie je povinné. Slúži na identifikáciu platby medzi klientmi banky.

Veriteľ

Veriteľ je jedna zo zmluvných strán úverového vzťahu, väčšinou banka, ktorá poskytla klientovi — dlžníkovi na stanovenú dobu peňažné prostriedky.

Vinkulácia

Je blokácia peňazí na účte klienta, v prospech banky alebo iného subjektu.

Vklad

Vkladom sú peniaze, vložené na účet klienta.

Vkladná knižka

Je základný vkladový produkt bánk. Ide o formu cenného papiera, ktorý potvrdzuje, že banka prijala od majiteľa peniaze (vklad). Vkladná knižka môže byť vedená v domácej aj v zahraničnej mene.

Vlastné imanie

Je dlhodobý vlastný zdroj krytia majetku, ktorého najdôležitejšou súčasťou je základné imanie. Základné imanie je všetko to, čo do podniku (firmy) vložili zakladatelia.

Výdavky

V domácnosti sú to platby za tovary a služby vrátane stálych výdavkov a premenných nákladov. V podnikaní ide o úbytok peňažných prostriedkov alebo ich ekvivalentov, ktoré súvisia s nákupom dlhodobého a krátkodobého majetku a služieb, potrebných na podnikateľskú činnosť.

Výkaz hotovostných tokov

Prehľad príjmov a platieb za dané obdobie; pomáha pri zostavovaní rozpočtu; tiež známy pod názvom výkaz príjmov a výdavkov.

Výluky z poistenia

Udalosti, riziká alebo predmety, na ktoré sa dohodnuté poistenie nevzťahuje. Sú dôležitou súčasťou poistných podmienok.

Výpovedná lehota

Výpovedná lehota pri vkladoch je doba, počas ktorej vkladateľ nemôže disponovať peniazmi bez toho, aby stratil časť úroku alebo zaplatil poplatok za predčasný výber.

Zabezpečenie úveru

V prípadoch, keď bonita klienta nie je postačujúca, alebo to stanovuje zákon (napríklad v prípade hypotekárnych úverov), banka podmieňuje poskytnutie úveru jeho zabezpečením. Najčastejšie ide o zabezpečenie záložným právom na nehnuteľnosť, hnutelným majetkom (auto) alebo ručiteľom.

Zábezpeka

Majetok, ktorý sa dlžník zaviazal odovzdať veriteľovi v prípade nesplácania.

Základná úroková sadzba

Sadzba Európskej centrálnej banky, ktorú Európska centrálna banka stanovuje a zverejňuje pre hlavné refinančné obchody, vykonávané Eurosystemom v rámci Európskeho systému centrálnych bánk. Od tejto sadzby sa odvíjajú všetky úrokové sadzby úverov a vkladov

pre klientov.

Záložňa

Právnická osoba alebo fyzická osoba, podnikateľ poskytujúci rýchle vysoko úročené pôžičky, zabezpečené osobným majetkom, ako napr. šperkami.

Zamestnanecký benefit

Kompenzácia alebo odmena, ktorú zamestnanec dostane okrem mzdy.

Záruka

Písomná záruka, vystavená výrobcom alebo distribútorom, ktorá uvádza podmienky, za akých je možné výrobok vrátiť, vymeniť alebo dostať zaň vrátené peniaze.

Závazok

Existujúca povinnosť fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ktorá sa dá spoľahlivo oceniť a v budúcnosti bude znamenať zníženie (úbytok) peňažných prostriedkov alebo ich ekvivalentov.

Závet

Právne záväzné vyjadrenie želaní osoby, týkajúce sa nakladania s jej majetkom po jej smrti.

Zberateľské predmety

Fyzické objekty, umelecké diela, známky a starožitnosti, ktoré investor kupuje s nádejou, že sa časom zvýši ich hodnota.

Zisk

Kladný rozdiel medzi celkovými výnosmi (príjmami) a celkovými nákladmi (výdavkami) podniku alebo investície.

Zložené úročenie

Je najčastejšia forma úročenia, používaná v bankách. Napr. v prípade vkladových produktov sa úročí nielen vklad (istina), ale aj úroky z predchádzajúcich období.

Zmluva

Právne záväzný akt medzi dvoma alebo viacerými zmluvnými stranami.

Zrážky zo mzdy

Sumy, ktoré zamestnávateľ odpočíta zamestnancovi z čistej mzdy (napr. exekúcia alebo dobrovoľné splátky úverov).

Životná úroveň

Celková úroveň komfortu jednotlivca, domácnosti, obyvateľstva, meraná množstvom tovarov a služieb, ktoré títo spotrebúvajú.

Životné minimum (pozri pojem **Sociálne minimum**).

Životné poistenie

Samostatný druh poistenia, zahrňujúci poistenie pre prípad smrti, dožitia, poistenie vena, investičné poistenie, kapitálové poistenie. Delí sa na rezervotvorné, pri ktorom má poistený právo na odkupnú hodnotu v prípade skoršieho zániku, a na rizikové, pri ktorom sa odkupná hodnota netvorí.